

Opinnäytetyö (YAMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Sosionomi YAMK
2015

Minna Nouko

LEIKI LAPSI, LEIKI

– Päiväkoti Pikku Wahrenin aktiivinen
leikkiympäristö

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Minna Nouko

LEIKI LAPSI, LEIKI

Forssan kaupungin varhaiskasvatus on osa sivistys- ja tulevaisuuspalveluiden toimialaa. Varhaiskasvatuksen esimiehenä toimii opetus- ja varhaiskasvatus päällikkö. Varhaiskasvatus koostuu kuudesta toimivasta päiväkodista, perhepäivähoidosta, varhaiskerho- ja päivähoitokeskuksesta sekä avoimesta päivähoitokeskuksesta. Olemme varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa yhteisesti tehneet varhaiskasvatussuunnitelma Vox Forssan, joka linjaa työtämme varhaiskasvatuksessa kohti lasten Forssaa. Katsomme, että lapsuus on ainutkertainen vaihe ihmisenä kasvamisessa.

Raportti lähtee liikkeelle kehittämishankkeen aiheen määrittelystä ja tarpeesta. Raportissa kuvataan kehittämisen kohteen toimintaympäristöä ja organisaatiota, jossa kehittäminen on toteutettu. Kirjallisessa raportissa määritellään leikki ja kehitettävän leikkipedagogiikan mahdollisuudet sekä kerrotaan varhaiskasvatuksen pedagogiikasta.

Raportissa kuvataan kehittämissuunnitelman etenemistä vaihe vaiheelta. Kuvataan hankkeen toteutumista kyselyiden-, haastattelujen- ja yhteisten palaverien kautta päiväkotia Pikku Wahrenin aktiivisen leikkiympäristön toimintamallin syntymisestä. Uudistuneen toiminta-ajatuksen, joka tulee toimimaan johtoajatuksena ja samalla määrittää toiminnan henkeä ja suuntaa. Leikinvalintataulut, jotka syntyivät yhtenä näkyvänä tuloksena kehittämissuunnitelman aikana, tulevat helpottamaan lasten leikinvalintaa.

ASIASANAT:

varhaiskasvatus, kehittäminen, pedagogiikka, aktiivinen leikki, toimintamalli

Minna Nouko

PLAY CHILD, PLAY

In Forssa early year's education is part of the services for education and future planning. The early year's education department is lead by the head of education and early years development. Early education in Forssa takes place in six day nurseries, in family daycare, in special needs early education and in pre-school playgroups. Together with the other professionals in the early years education, we have constructed an early years education plan, Vox Forssa, which aligns our work towards achieving a child friendly, children's Forssa. We understand that childhood is a uniquely important stage in human development.

The report is created to define the principles of, and the requirements for, the development project. The report describes the organisation and its environment in which the development work has been carried out. The written report outlines the potential of play and the promotion of the pedagogy of play as well as a description of early year's pedagogy.

The report shows the progression of the development project stage by stage. It describes the setting up of the operations model for Pikku Wahren Day Nursery's active play environment and how it was realised through questionnaires, interviews and joint meetings. The renewed strategy, the core of the operations, defines the spirit and the direction of the activities. The picture boards, which illustrate different play activities will help children choose ideas for play, were one of the significant achievements of the project.

KEYWORDS:

Early year's education, development, pedagogy, active play, operation modele keywords here using the keyword practice of your field.)

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET (TAI SANASTO)	7
1 JOHDANTO	8
1 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARVE	10
1.1 Kehittämishankkeen tavoite	12
1.2 Lasten Forssa	14
1.3 Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan kokonaisuus Forssassa	16
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	19
3 KEHITETTÄVÄN LEIKKIPEDAGOGIIKAN MAHDOLLISUUDET	23
3.1 Mitä leikki on?	23
3.2 Leikin erilaiset vaiheet Jean Piagetin mukaan	29
3.3 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	32
3.4 Leikkipedagogiikan kehittämisen lähtökohdat	35
3.5 Kehittämishankkeessa mukana toimijat	40
3.6 Päiväkoti Pikku Wahrenissa toimijat	41
4 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN	43
4.1 Kehittämistoiminnan tunnuspiirteitä	43
4.2 Kehittämishankkeen aikatailu ja prosessi	45
4.3 Kehittämisen välineet hankkeessa	48
4.4 Kyselylomakkeet	50
4.5 Yhteinen pedagoginen päivä	51
4.6 Haastattelut	53
5 KEHITTÄMISHANKKEEN KESKEISET TULOKSET	57
5.1 Toiminta-ajatus	57
5.2 Aktiivinen leikki / oppiminen	59
5.3 Leikkipisteiden valintataulut	61
6 KEHITTÄMISHANKKEEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI	64
LÄHTEET	68

LIITTEET

Liite 1. Alkukartoistuskysely henkilökunta 13.6.2013

Liite 2. Pedagoginen päivä 9.8.2013

Liite 3. SWOT -analyysi, helmikuu 2014

Liite 4. Leikkipisteiden suunnittelua

Liite 5. Haastattelukysymykset, lapsille

Liite 6. Päiväkoti Pikku Wahrenin kehittämistyön loppuarviointi

KUVAT

Kuva 1. Toiminta-ajatuksen miellekartta.

Kuva 2. Leikkivalintataulun käyttö, Päiväkoti Pikku Wahren.

KUVIOT

Kuvio 1. Lapsi on! (Vox Forssa 2013).	14
Kuvio 2. Lasten Forssa. (Vox Forssa 2013).	15
Kuvio 3. Lasten Forssa. (Vox Forssa 2013).	18
Kuvio. 4. Varhaiskasvatuksen organisaatio Forssassa.	20
Kuvio.5. Leikki, lapsen sisäinen ja ulkoinen maailma.	36

Kuvio. 6. Päiväkoti Pikku Wahrenin toimijat.	42
Kuvio. 7. Kehittämismatriisi.	48
Kuvio 8. Kehittämishankkeen eteneminen ja kehittämisen menetelmiä.	49
Kuvio 9. Leikin merkitys päiväkotik Pikku Wahrenissa.	59
Kuvio 10. Leikkialueet päiväkotik Pikku Wahrenissa.	61

KÄYTETYT LYHENTEET (TAI SANASTO)

SWOT -analyysi-	Nelikenttä, jota käytetään strategian laatimisessa, sekä oppimisen tai ongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. (Qvalitas Forum 2014).
Vox Forssa-	Kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma.

1 JOHDANTO

Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Uudessa varhaiskasvatuslaissa, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2015, varhaiskasvatuksessa tullaan korostamaan pedagogiikan merkitystä. Lapsen etu ja kuuleminen tulee huomioida toimintaa järjestettäessä sekä taattava vanhempien osallisuus ja vaikuttamismahdollisuus lastaan koskeviin asioihin.

Forssan kaupungin varhaiskasvatuksen toimijat ovat laatineet ajattelunsa perustaksi ja työnsä tueksi kunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman Vox Forssan 2013, joka linjaa kaupungissamme toteutettavaa varhaiskasvatustoimintaa. Vox Forssa on linjassa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä muiden varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen kanssa. Toimialan yhteinen visio on –”Forssa - Suomen lapsiystävällisin kunta vuonna 2017”- ohjaa eri tasoilla kaikkien toimialalla työskentelevien toimintaa.

Kirjallisessa raportissani kuvaan ensin kehittämishankkeen lähtökohtia ja tarvetta hankkeelle. Sen jälkeen avaan toimintaympäristöjä ja toimijoita Forssan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Luku neljä käsittelee leikkiä, leikin kehittämisen tuomia mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Viidennessä luvussa kuvaan kehittämishankkeen toteuttamista kokonaisuudessaan. Päiväkotikoti Pikku Wahrenin pedagogisesta päivästä, jossa kehittämishankkeelle annettiin suuntaviivat henkilökunnalle tehtyjen alkukyselyiden pohjalta ja lähdettiin toteuttamaan hanketta. Luvussa viisi tuon esille myös asiakkaiden haastatteluissa tuotuja näkemyksiä uudesta toimintaympäristöstä. Kehittämishankkeen keskeiset tulokset esittelen luvussa kuusi. Toiminta-ajatuksemme sekä uuden aktiivisen leikkipedagogiikan, joka on toiminnoiltaan linjassa Vox Forssan kanssa esittelen kyseissä luvussa. Leikin valitaulut ja niiden toiminta aktiivisessa leikkipedagogiikassa tulen

esittelemään myös luvussa kuusi. Kehittämishankkeen johtopäätökset ja arvioinnin käyn läpi luvussa seitsemän.

Kehittämishankeeni on työelämälähtöinen leikkipedagogiikkaan suuntautunut hanke. Hanke lähti liikkeelle henkilökunnalle tehtyjen alkukyselyjen ja pedagogisen päivän myötä. Yhteisissä päivä- ja iltapalavereissa tuotettavan tiedon ajatuksesta ja jalostui aktiiviseksi leikkipedagogiseksi toimintamalliksi. Kehittämistyön haastavuus ja ajallisesti pitkä kesto tuli tutuksi hankkeen myötä.

Kehittäminen ei edennyt suoraviivaisesti, vaan spiraalisuus ja suunnan hakeminen kuvaavat parhaiten työn etenemistä. Yhdessä tuotetun tiedon rinnalle päädyin ottamaan mukaan yksilöhaastattelut ja kyselylomakkeet ajan säästämiseksi. Toikon ja Rantasen (2009, 66) mukaan tulokset spiraalimallissa asetetaan uudelleen arvioitaviksi ja hankkeen perustelua täsmennetään, kuten myös organisointia ja toteutusta. Tämä kehittämishanke eteni ja haki suuntaansa juuri edellä mainitulla tavalla.

1 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARVE

Tämän kehittämishankkeen lähtökohtana on ollut Forssan kaupungin Vox Forssa linjaukset, joka linjaa työtämme Forssan varhaiskasvatuksessa. Vox Forssa on kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma pedagogisen toiminnan linjaajana lasten Forssassa. Varhaiskasvatussuunnitelma luo pohjan myös varhaiskasvatusympäristöstä, jonka tulee olla joka päivä ja koko ajan kiinnostava tutkimuksen paikka lapselle. Aikuisen tulee tarkastella ympäristöä niin, että käytössä on materiaaleja ja elementtejä, jotka kunnioittavat lapsen eri aistein tapahtuvaa ympäristöön tutustumista. Sosiaalisen ympäristön merkityksen katsotaan olevan suuri. Dialogisessa ilmapiirissä tulee onnistumisen kokemuksia ja lapsi uskaltaa yrittää ja olla aktiivinen toimija. Fyysisestä ympäristöstä pitää löytyä monipuolisia tiloja monimuotoiseen toimintaan ja oppimisympäristöjen tulee rakentua ja muuntua tarpeen mukaan.

Maarit Alasuutari (2009) on tarkastellut varhaiskasvatusta lapsuuden instituutiona. Julkisenä palveluna tuotettu varhaiskasvatus nähdään yhtenä kasvatuksen instituutiona eli vakiintuneena sosiaalisena käytäntönä. Varhaiskasvatus liitetään yhä enemmän lapsen kehityksen ja yksilöitymisen prosessiin eikä sitä pidetä pelkästään kotikasvatuksen lisänä tai tukena.

Varhaiskasvatus on osa julkista hyvinvointijärjestelmää ja hallinnon sijoittuminen opetuslalle on vaikuttanut päiväkotien kehittämisen kontekstiin. Keskustelussa päiväkodin tehtävästä ja toimintatavoista on havaittavissa Karilan & Nummenmaan (2001, 11-12, 29) mukaan jännite asiantuntijuuden sisältöpainotuksissa vaihdellen hoiva-asiantuntijuuden näkökulmasta opettaja-kasvattaja-asiantuntijuuden -näkökulmaan. Varhaiskasvatuksen liittyessä osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, asetetaan myös lasten oppimisen tukemiselle ja oppimisympäristön muodostamiselle uusia odotuksia.

Useimmissa Euroopan maissa korostetaan nykyään lasten parissa työskentelevien vastuuta. On havahduttu huomaamaan, että hoito ja oppiminen ovat erottamattomat, että lapset ovat aktiivisia oppijoita syntymästään lähtien. (Cable, Miller & Goodliff 2010, 1). Lasten parissa työskenteleviltä on myös

ryhdytty vaatimaan korkeampaa koulutusta sekä henkilöstön roolien selkeyttämistä. (Varhaiskasvatus vuoteen 2020, 2007). Lastentarhanopettajien osuus henkilöstöstä on kuitenkin pienentynyt 50 prosentista 30 prosenttiin ja muulla henkilökunnalla on joko toisen asteen tai vielä alempi koulutus. Koulutustasossa on siis tapahtunut tuntuva lasku noin 15 vuoden sisällä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007).

Suomessa varhaiskasvatusalalle tulee työntekijöitä montaa eri koulutusväylää pitkin ja monelta eri koulutusasteelta. Lastentarhanopettajan ammatissa toimii muun muassa yliopistokoulutuksen (lastentarhanopettajan tutkinto, KK, KM) sekä ammattikorkeakoulutuksen (sosiaalikasvattaja, sosionomi AMK) saaneita henkilöitä. Lastenhoitajan ammatissa toimii puolestaan lastenhoitajia, lähihoitajia, päivähoitajia sekä lastenohjaajia (toisen asteen tai alempi koulutus). Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä (2007) on määritelty varhaiskasvatustyössä tarvittavaa osaamista ja jaoteltu se eri kategorioihin. Kaikille yhteisenä osaamisena mainitaan muun muassa lasten ja perheiden arjen kokonaisuuden tuntemus, vuorovaikutustaidot, jatkuva kehittäminen ja reflektointi sekä työssä oppiminen.

Yhteiskunnalliset muutokset ovat meneillään päivähoiton / varhaiskasvatuksen osalta eli muutokset päivähoiton hallintoon. Nämä muutokset tulivat voimaan 2013, jolloin päivähoiton hallinto siirtyi sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Ministeri Krista Kiuru esitteli uuden varhaiskasvatuslain esityksen 18.12.2014 olleessa tiedoitustilaisuudessa. Varhaiskasvatuslain uudistuksen tavoitteena on ollut kokonaisuudistus. Uudistus on tarkoitus viedä läpi 2-vaiheisena uudistuksena, jossa ensimmäisenä vaiheessa on ollut tarkoituksena kiinnittää huomioita oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä lapsen edun huomioimiseen palvelua järjestettäessä. Varhaiskasvatuksen tavoitteita tullaan uudistamaan eli toiminnasta tulee tavoitteellista ja nämä tavoitteet määritellään varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Kallialan (2012, 41) mukaan on yllättävää, miten ristiriitaisia ja vakiintumattomia käsitykset päivähoiton kasvatuksellisesta tehtävästä on maassa, jonka varhaiskasvatuksen historia ulottuu 1800-luvun loppupuolelle.

Lainsäädännölläkin on pitkä historia: laki lasten päivähoidosta on pian 40-vuotinen. Selvyttä ei ole tuonut sekään, että Suomessa on muiden maiden esimerkkiä noudattaen tuotettu varhaiskasvatusta koskevia valtakunnallisia asiakirjoja erityisesti 2000-luvulla.

Kalliala (2012, 41) jatkaa, merkityksettömiä nämä asiakirjat eivät silti ole, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu, 2003) tuotettiin ohjaamaan ja yhteistämään maanlaajuisesti varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä. Toisen painoksen (2005) saatesanoissa kehaistaan, että Vasu ”on otettu erittäin myönteisesti vastaan uutena varhaiskasvatuksen sisältöä kehittäväksi asiakirjana”. Lisäksi vakuutetaan, että ”vasu on nostanut koko maassa varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun uudelleen ja innostavaan keskusteluun pitäen keskeisenä tavoitteena lapsen hyvinvoinnin”.

Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen varhaiskasvatus vaatii toteutuakseen paljon yhteistä ajattelua, paljon aikuisten sitoutumista ja paljon tahtoa. Forssan kaupungin varhaiskasvatuksen toimijat ovat laatineet ajattelunsa perusteeksi ja työnsä tueksi kunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman VOX FORSSAN, joka linjaa kaupungissamme toteuttavaa varhaiskasvatustoimintaa ja toivottavasti avaa työtämme asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme. Vox Forssa on linjassa valtakunnallisten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä muiden varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen kanssa. Se on osa niitä linjauksia, jotka ohjaavat aikuisten työtä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Vox Forssa tukee meitä perustehtäväämme: lapsuutta arvostavan ja lapsia kunnioittavan varhaiskasvatuksen toteuttamista.

1.1 Kehittämishankkeen tavoite

Kehittämistehtävän tavoitteena on yhteistyössä päiväkotiki Pikkuvahrenin henkilökunnan, lasten ja vanhempien kanssa kehittää toiminnallista / aktiivista leikkipedagogiikkaa lapsille, toimintaympäristö huomioiden. Huomioiden, että toimintaympäristö ei ole pysyvä, vaan se muuttuu arjen käytännöissä. Lisäksi

meidän tulee uuden toiminnallisen / aktiivisen leikkipedagogiikan myötä uudistaa toiminta-ajatuksemme. Selventääksemme näin toimintaamme ja tavoitteitamme yhteistyötahoille.

Kehittämishankeelle on ollut työelämälähtöinen tarve. Hankkeelle on haettu tutkimuslupa opetus- ja varhaiskasvatus päälliköltä, joka on toiminut myös kehittämishankkeen mentorina. Valmis raportti luovutetaan Forssan kaupungin varhaiskasvatuksen käyttöön. Forssan kaupungin varhaiskasvatuksella on olemassa lapsia ja lapsiperheitä varten Vox Forssa, joka on kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma pedagogisen toiminnan linjaajana lasten Forssassa.

Varhaiskasvatussuunnitelma Vox Forssa, joka linjaa työtämme varhaiskasvatuksessa kohti lasten Forssaa. Katsomme, että lapsuus on ainutkertainen vaihe ihmisenä kasvamisessa. Lasten hyvinvointi ja lapsuuden vaaliminen ovat varhaiskasvattajan velvollisuus ja he ovat olemassa lasta varten.

Aikuisen on aina oltava lapsen puolella. Lapsella on oikeus olla onnellinen

Kuvio 1. Lapsi on!

1.2 Lasten Forssa

Kuvio 2. Lasten Forssa.

Lapsiystävällisyyttä on ennen kaikkea meillä yhteisesti sovittu tapa toimia lasten ja nuorten kanssa. Yhteisön jokaisen aikuisen tulee kantaa aikuisen vastuuta ja huolta lasten hyvinvoinnista. Erityisesti vastuuta ottavat Forssan kaupungin palveluksessa olevat, lasten parissa työtä tekevät ammattilaiset. He ovat sitoutuneet kasvatukseen ja vapaa-aikatoimen toimintatapoihin, jotka on julkituotu palvelulupauksissa.

Työtä ohjaa aito innostuneisuus, korkea työmoraali, ammattitaito ja avoimuus sekä ehdoton tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus. Yhteistyö ja työnjako huoltajien ja vanhempien, viranomaisien ja eri lasten kanssa toimivien tahojen kanssa on tavoitteellista, suunnitelmallista ja ennaltaehkäisyä painottavaa toimintaa. Lapsiystävällisen palvelutuotannon resurssointi on vähintään valtakunnallista keskitasoa.

Arvon antaminen on kehittyvän omantunnon tärkein rakennusaine. Aikuisen tehtävä on auttaa lasta löytämään oma merkityksellinen elämänsä, jotta hänen oikeutensa kokea elävänsä arvokasta elämää toteutuisi. Varhaiskasvatuksessa toteutettava arvon antaminen sekä aito lapsen kohtaaminen ja aikuisen läsnäolo on kirjattu Lasten Forssa –konseptissa palvelulupauksiin. Palvelupaukset on edelleen konkretisoitu tekoja ja toimintatapoja kuvaaviksi kriteereiksi. kaikki varhaiskasvatuksen toimijat ovat sitoutuneet edistämään palvelulupausten mukaista vuorovaikutusta työssään.

Lindroosin ja Lohiveden (2004, 133) mukaan vision perusteella asiakkaan pitäisi pystyä erottamaan yrityksen toiminta sen kilpailijoista. Kysymys on siis palvelulupauksista, joka täytyy pystyä toteuttamaan. Tämä palvelulupaus pitää kyetä purkamaan konkreettiseksi asiakkaalle lisäarvoa tuottavaksi toiminnaksi. Nämä lupaukset tulee pystyä täyttämään sellaisella tavalla, jonka asiakas voi myös itse todentaa.

Forssan kaupungin sivistys- ja tulevaisuuslautakunta visioi, että Forssa pyrkii olemaan Suomen lapsiystävällisin kaupunki vuonna 2017. Tavoite on varsin kunnianhimoinen ja haastava, mutta samaan aikaan inspiroiva ja kaunis.

Lapsiystävällisyys on laaja käsite, jonka voi yhdistää moneen eri asiaan. Näkemyseroja on näkökulmista riippuen paljon. Jokainen lienee kuitenkin yhtä mieltä siitä, että laaduton päivähoito ei kuulu lapsiystävällisyyden käsitteeseen. Päivähoidon laatu on asia, joka koskettaa monia ihmisiä. Eniten se kuitenkin koskettaa nimenomaan sitä lasta, joka viettää viitenä päivänä viikossa suuren osan valveilla olo ajastaan päiväkodissa.

Lukuisat tutkimustulokset osoittavat laadukkaan päivähoidon lapsille tuoman hyödyn. Samaan aikaan tutkimukset osoittavat, että hoidon tulee olla nimenomaan laadukasta, jotta lapsi hyötyy päivähoidosta. Laaduton päivähoito taas koskettaa tuntuvimmin riskiryhmissä olevia lapsia. Tämä näkyy ongelmakäytöksenä ja myöhemmin myös koulumenestyksessä.

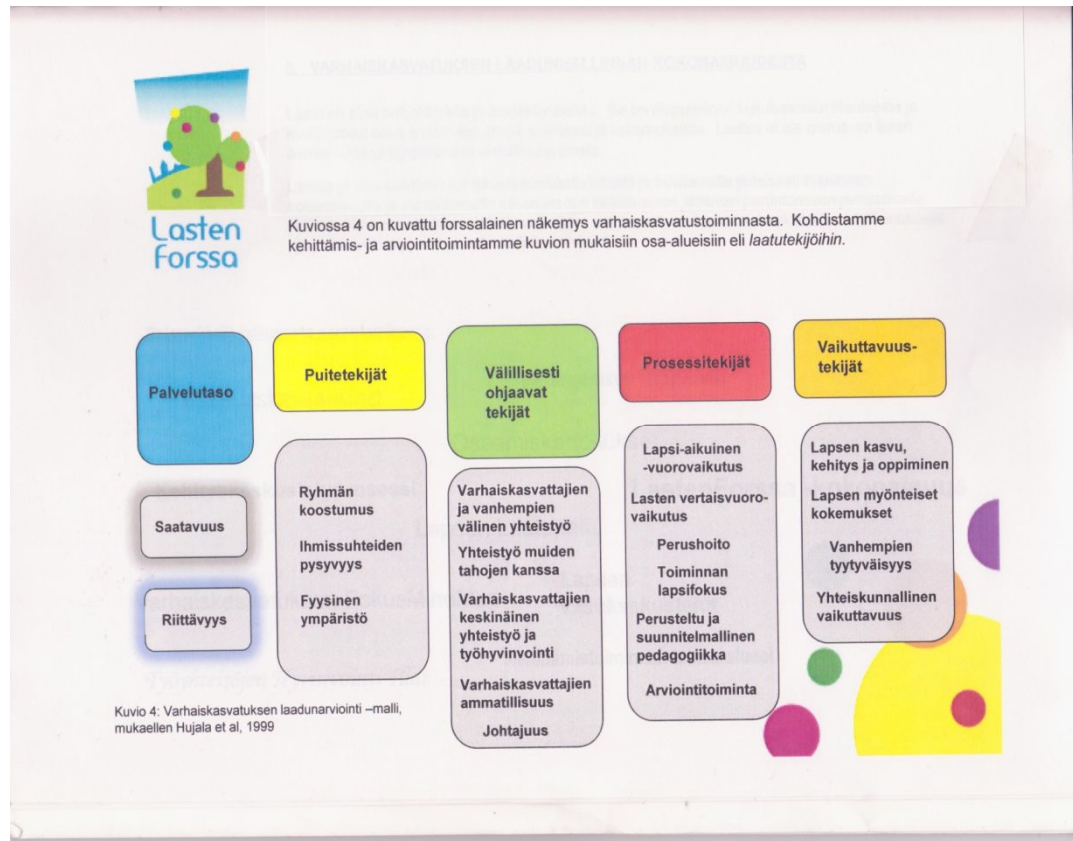
Niin kansainväliset, valtakunnalliset, kuin paikallisetkin sopimukset, asetukset ja lupaukset nostavat esiin lasten kunnioittamisen, tasa-arvon ja kuulemisen

näkökulman. Käytännössä aito kuuleminen on kuitenkin jäänyt vähäisemmäksi. Lasta pitää kuulla häntä itseään koskeissa asioissa, mutta se on välillä vaikeaa, koska lasten ja aikuisten maailmat ovat erilaisia.

1.3 Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan kokonaisuus Forssassa

Laatu on aina subjektiivista ja arvosidonnaista. Se on riippuvainen kulloisestakin tilanteesta ja kontekstista sekä arvioitsijan arvomaailmasta ja kokemuksista. Laatua ei ole olemassa ilman ilmiötä, tässä tapauksessa varhaiskasvatusta. Laatua ja sen arviointia voi lähestyä määrittelemällä ja kuvaamalla yhteisesti toiminnan kokonaisuutta ja kohdistamalla siihen laadun kehittäminen jatkuvan parantamisen periaatteella. Laadunhallinnalla tarkoitan, sitä kokonaisuutta, jossa varhaiskasvatuksessa olevat lapset, heidän vanhempansa, varhaiskasvattajat sekä hallinto ja päätöksentekijät toimivat arvioiden ja kehittäen varhaiskasatustoimintaa. Arviointitoimintaa toteutamme yhtenevästi Lasten Forssan arviointitoiminnan kanssa, sitä omilla varhaiskasvatuksen subanssiin kohdistuvilla arvioinneilla täydentäen. Arvioinnit toteutamme monitahoarviointina eli siten, että lapset, vanhemmat, henkilöstö, päätöksentekijät ja yhteistyökumppanit voivat osallistua arviointiin.

Kuvio 3. Lasten Forssa.

Suomessa ensimmäisen kattavan jäsenyyksen päivähoidon laadusta esitti Hujala-Huttunen vuonna 1995. Jäsenyys perustui niihin tekijöihin, jotka varhaiskasvatuksen tutkijat eri tutkimuksissa nostivat merkityksellisiksi päivähoidon laadun näkökulmasta. Hujala-Huttusen jäsenyyksessä laatutekijöiden oletetaan olevan toisistaan riippuvia siten, että laadukkaiden vaikutusten edellytyksenä on laadukas prosessi. Prosessi ohjautuu välillisesti vaikuttavista tekijöistä ja on viime kädessä enemmän tai vähemmän puitetekijöiden säätelemä. Päivähoidon laatua voidaan jäsenyyksen avulla tarkastella sekä kunkin tekijän osalta erikseen, että kaikkien eri tekijöiden muodostamana kokonaisuutena. (Parrila, 2004.)

Hujala-Huttusen jäsenyys on suhteellisen vakiintunut suomalaiseen päivähoidon laatuun liittyvissä tutkimuksissa ja asiakirjoissa. Mallin sisältö on kuitenkin muuttunut ja kehittynyt varhaiskasvatuksen tutkimuksen ja teorian myötä. (Parrila, 2004) Viimeksi mittaria on päivitetty

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) pohjalta. Tämän Hujala & Fonsenin mittaria mukaellen on myös meidän laadunarvioinnin-malli rakennettu Forssassa joka on esitettyä kuviona edellisellä sivulla.

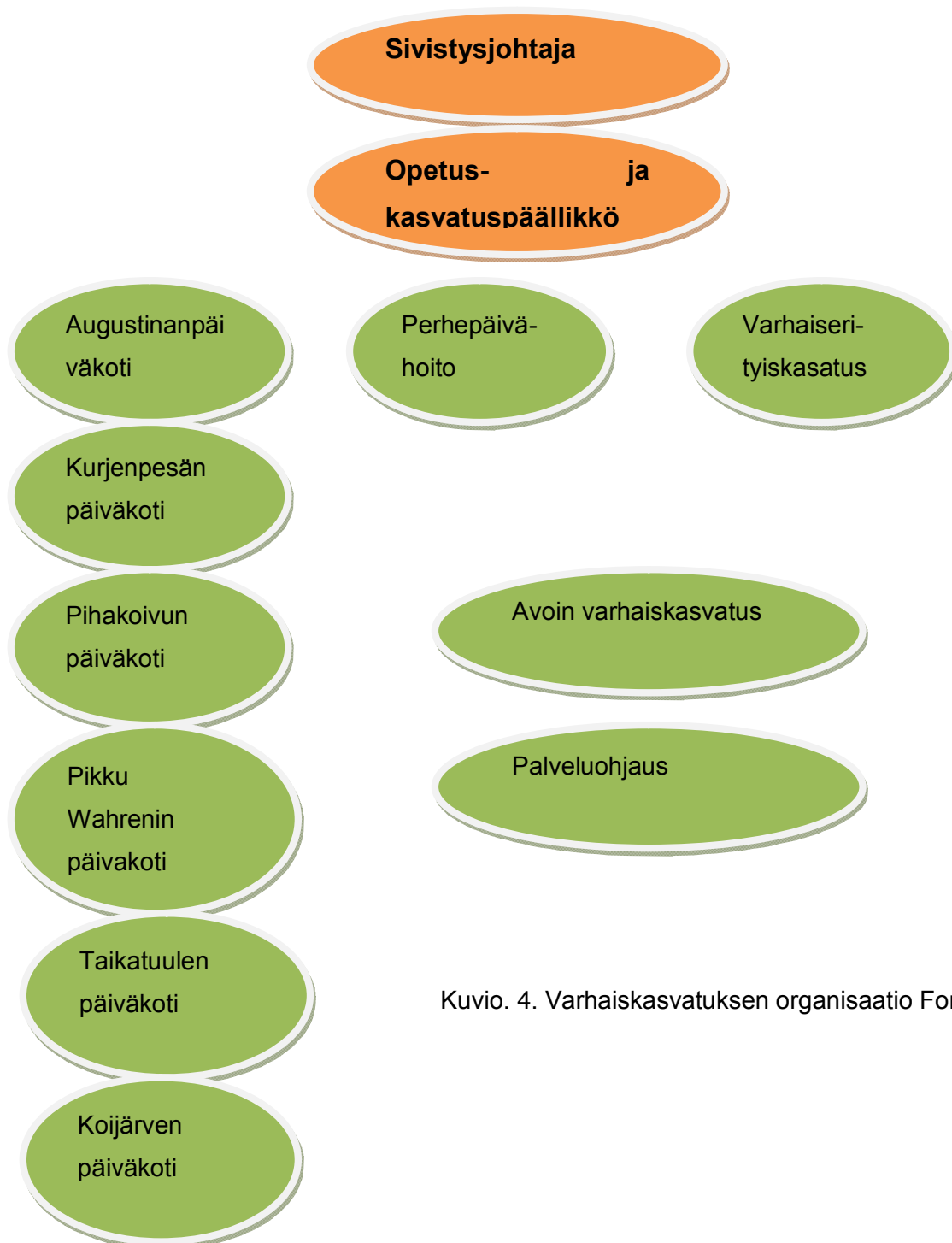
Laatu on käsitteenä monisäikeinen ja vaikeasti hahmotettava. Sanan laatu voi käsittää esimerkiksi kestävyys, ulkonäköön, tehokkuuteen, sujuvuuteen tai elämyksellisyyteen liittyvänä asiana. Laatu voi myös näyttäytyä erilaisena riippuen siitä mistä näkökulmasta sitä katsotaan. Palvelutasolla asiakkaan mielipide laadusta saattaa selkiintyä vasta palvelun jälkeen. Palvelun tarjoajalta vaaditaankin erityisen tarkkaa kykyä arvioida mitä asiakas haluaa. Pääsääntöisesti laatu on jotain hyvää sille asiakkaalle, joka käyttää palvelua tai tuotetta. (Pesonen, 2007, 35.)

Joidenkin ihmisten mielestä laatua on olemassa vasta silloin kun kyseessä on asiakkaan mielestä maailman paras tuote tai palvelu. Näin ei kuitenkaan ole, vaan laadusta voidaan puhua silloin, kun asiakkaan toiveet toteutuvat. Laatu on sitä, että asiakkaan vaatimukset, odotukset ja tarpeet täyttyvät. Siksi on oleellista pohtia kuka tai keitä on asiakkaana ja selvittää miten heidän odotuksensa voidaan täyttää. Kuka on se asiakas, jota halutaan palvella? (Pesonen, 2007, 36-38.)

Vaikka asiakas määrittää laadun, on tärkeää muistaa, että organisaatio päättää omista toimintatavoistaan. Se pohtii ja valitsee ne asiat, jotka ovat sen kannalta tärkeitä ja määrittelemisen arvoisia. On viisasta ymmärtää, että joissakin palveluissa ja työtehtävissä on erilaisia tapoja toimia ja toteuttaa asioita oikein. Lopputuloksen täytyy olla näissäkin tehtävissä kuitenkin oikea. Tilanteet ja tavat lopputuloksen saavuttamiseksi voivat kuitenkin vaihdella. (Pesonen, 2007, 38-39.)

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Forssan kaupungin varhaiskasvatus on osa sivistys- ja tulevaisuuspalveluiden toimialaa. Varhaiskasvatuksen esimiehenä toimii opetus- ja varhaiskasvatus päälikkö. Varhaiskasvatus koostuu kuudesta toimivasta päiväkodista, perhepäivähoidosta, varhaiseryityiskasvatuksesta sekä avoimesta päivähoidosta.

Kuvio. 4. Varhaiskasvatuksen organisaatio Forssassa.

Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (THL, 2014). Ojala (1993,11) on määritellyt varhaiskasvatuksen näin, varhaiskasvatus on kodin, päivähoidon ja esikoulun elämänpiiriin sijoittuva vuorovaikutustapahtuma, joka on tavoitteellista pyrkien 0-6-vuotiaiden lasten kokonaispersoonallisuuden kehittämiseen.

Forssan kaupunki liittyi 1.1.2014 alkaen Hyvinvointikuntayhtymään eli Hykyyn. Jolloin myös meidän toimialamme sai uuden toimintamallin ja näin varhaiskasvatuksen organisaatio sai uuden muotoisen organisaatio rakenteen.

Päiväkoteja Forssan varhaiskasvatuksessa toimii kuusi, joista yksi on toiminut vuorohoitoyksikkönä. Jokaisessa yksikössä on ollut lähiesimiehenä päiväkodin johtaja. Kahdessa päiväkodissa johtaja on hallinnollinen, mutta kolmessa päiväkodissa johtaja toimii myös lapsiryhmässä. Uusin päiväkotimme sijaitsee koulun yhteydessä eli kuuluu Koijärven koulun yhteyteen ja tämän päiväkodin johtajana toimii koulun johtaja. Koijärven koulu- ja päiväkotia aloitti toimintansa vuoden 2015 alussa.

Perhepäivähoitoa Forssan kaupungissa on ollut saatavilla, mutta tämä palvelu on viime aikoina ollut vähenemässä, mutta meillä on ollut halua säilyttää tämä palvelu yhtenä vaihtoehtona perheille. Perhepäivähoidon ohjaaja on viime vuosina kehittänyt yhteistyössä perhepäivähoitajien kanssa tätä varhaiskasvatuksen osa-aluetta. Varhaiskasvatuksessa toimii myös varhaiserityiskasvatus, jolla on oma lähiesimiehensä eli kiertäväerityislastentarhanopettaja (Kelto).

Vanhemmat määrittelevät lapsensa varhaiskasvatuksen ja / tai päivähoidon tarpeen. Varhaiskasvatuspalveluihin voi Forssassa hakeutua ympäri vuoden. Kulloinkin tarkoituksenmukaisimman palvelun valinnassa vanhempia auttaa meillä Forssassa varhaiskasvatuksen palvelukoordinaattori. Palvelukoordinaattori on hoitopaikka-asioissa perheiden ensisijainen

asiakaspalvelija. Hän vastaa kaikkien lasten sijoittelusta sekä lapsen hoidontarpeen muuttuessa uuden varhaiskasvatuspaikan määrittelyssä.

Päiväkoti

Päiväkoti on osa laitoksellista lasten varhaiskasvatus- ja päivähoitojärjestelmää. Päiväkotien tarkoitus on tarjota lapsille ja lapsiperheille riittävän korkeatasoinen kasvu- ja kehitysympäristö sekä toimia yhdessä kotien kanssa kasvatuskumppaneina lapsen huoltoa, toimintaa ja turvallisuutta koskevissa asioissa tarjoten samalla lastenhoitoa kun lapsen vanhemmat ovat estyneet itse lapsensa hoidosta esimerkiksi työn takia tai kun lapselle on muulla tavoin tärkeää olla hoidettavana päiväkodissa. Suomessa päiväkotien yhteydessä toimii yleensä myös esikoulu.

Päiväkoti on lasten päivähoitoa varten varattu tila, jossa toteutetaan tavoitteellista varhaiskasvatusta. Esimerkiksi päiväkotirakennus tai huoneisto piha-alueineen lasketaan päiväkodiksi. Päivähoito voi olla joko osapäiväistä (alle 5h / pv) tai kokopäiväistä (5h tai yli / pv) ja osaviikkoista. Forssan varhaiskasvatuksessa on mahdollisuus varata ennalta hoitopäiviä 10 tai 15 / kuukauden kaikki toimintapäivät kuukaudesta.

Vuorohoito

Forssan kaupungin varhaiskasvatuksessa vuorohoitoa tarjotaan lapsille, joiden hoitoaika ajoittuu vanhempien työstä, tai opiskelusta johtuen muiden päivähoitomuotojen aukioloaikojen ulkopuolelle. Vuorohoitoa järjestetään Pihakoivun päiväkodissa, joka on tarpeen mukaan auki ympärivuorokautisesti.

Vuorohoitoa tarjotaan kaikkina vuoden päivinä. Mikäli hoidontarvetta ilmenee 24.-26.12. tai juhannusaattona, juhannuspäivänä ja juhannuksen jälkeisenä sunnuntaina, tarjotaan vuorohoitoa erikseen sovittavissa olosuhteissa (esim. perhepäivähoidossa tai jonkun muun päivähoidon työntekijän kotona).

Esiopetus

Esiopetus on osana varhaiskasvatusta tarjottavaa suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä. Lapsi osallistuu esiopetukseen vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista eli pääosin 6-vuotiaana. Esiopetusta on myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ensimmäisenä oppivelvollisuusvuonna annettava opetus ja koululyykkäyksen saaneille lapsille oppivelvollisuuden alkamisvuonna annettava opetus. Esiopetusta toteutetaan perusopetuslain mukaisesti. Silloin kuin esiopetusta järjestetään päivähoitopaikassa, esiopetukseen sovelletaan täydentävänä myös päivähoidon lainsäädäntöä.

Kunnilla on velvollisuus järjestää maksutonta esiopetusta kaikille esiopetusikäisille lapsille vähintään 700 tuntia vuodessa. Vanhemmat valitsevat osallistuuko lapsi esiopetukseen. Esiopetusta voidaan järjestää joko päivähoidossa tai koulussa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010 ohjaavat valtakunnallisesti esiopetuksen sisältöä, laatua ja paikallisten opetussuunnitelmien laatimista. Määräys on voimassa 1.1.2011 alkaen toistaiseksi. Esiopetuksen järjestäjän tuli ottaa opetussuunnitelma käyttöön viimeistään 1.8.2011. (Thl. Kasvun kumppanit. 2014.)

3 KEHITETTÄVÄN LEIKKIPEDAGOGIIKAN MAHDOLLISUUDET

3.1 Mitä leikki on?

Leikki on kokonaisvaltaista toimintaa, johon sisältyy iloa, naurua sekä pettymyksiä. Leikki antaa tilaa lapsen persoonallisuudelle ja erityistaipumuksille. On todettu, että leikki on lapsen sisäisesti motivoitunutta toimintaa. Leikki lähtee lapsesta, mutta aikuiset ja muut lapset, leikkivälineistö ja leikkiympäristö antavat sille mahdollisuuksia ja asettavat sille reunaehdot. Aikuinen ei välttämättä aina heti ymmärrä leikin sisältöä.

Hakkarainen (2004, 160) on todennut, että tutkijoiden yrityksistä huolimatta leikki on edelleenkin säilynyt arvoituksellisena ilmiönä, jonka olemusta ja merkitystä on yritetty selittää hyvin erilaisista lähtökohdista. Kaikilla on jonkinlainen kokemus oman lapsuuden leikeistä, mutta se ei aina auta aikuista ymmärtämään leikin merkitystä. Lapsi ei tietoisesti erittele omaa leikkiään vaan uppoutuu siihen kokonaisvaltaisesti. Aikuisen haasteena on löytää sellainen näkökulma leikkiin, joka auttaa tukemaan ja ohjaamaan leikin kehitystä. Leikin ymmärtämiseksi ei riitä vain sen tapahtumien kuvaaminen. On pystyttävä hahmottamaan sen laajempi kytkentä kulttuuriympäristöön ja leikin merkitys lapsen kehitysvaiheena.

Yhtä oikeata leikin määrittelyä ei voi olla. Mitä leikki on, riippuu näkökulmasta ja siitä, mitä näemme. Leikkiin on kuitenkin suhtauduttava vakavasti, koska leikki ei ole vain esimakua elävästä elämästä – se on elämää tässä ja nyt. Millasiseksi tuo elämä muodostuu, riippuu hyvin paljon meistä aikuisista. (Helenius & Lummelahti, 2013, 14.)

Leikin määrittelemisen on koettu haastavaksi tehtäväksi. Hakkaraisen (2001, 185) mukaan leikin määrittelemisen käy hankalaksi, kun se yritetään erottaa kaikista muista ilmiöistä. Ymmärtääksemme leikin olemusta, meidän tulisi tarkastella sitä muihin ilmiöihin, kuten kehitykseen ja oppimiseen liittyen. Yhtä

yleisesti hyväksyttyä määritelmää leikille ei ole saatu muodostettua, mutta yleensä leikkiin liitetään seuraavia piirteitä:

- leikkiä voi yksin tai yhdessä toisten kanssa
- valitsee leikkinsä itse
- leikissä merkityksellistä lapselle on prosessi, ei tulos
- leikki on sisäisesti motivoitua, lasten itsensä ohjaamaa ja lasten hallinnassa
- leikki tuottaa mielihyvää ja tyydytystä
- leikki on sitouttavaa ja osallistavaa
- leikki on riskitöntä

Lasten leikit voivat saada alkunsa monella eri tavalla. Karimäen (2004, 257-258) mukaan leikki voi olla lapsen oman tai kaverusten yhteisen idean tai suunnitelman tulos, mutta se voi saada alkunsa myös yksinkertaisesta arkipäiväisestä tapahtumasta tai sattumasta. Uusi leikki syntyy harvemmin niin, että sitä alettaisiin keksimällä keksiä. Toisinaan leikki syntyy vastapainoksi sille, ettei ole mitään tekemistä tai kaikki muu tekeminen tuntuu jo ajatuksena mielenkiinnottomalta. Yhtä usein leikki syntyy kuitenkin niin, että lasten leikkiessä vanha leikki alkaa saada uusia piirteitä.

Tutkimuksissa ollaan todettu, että leikkiessään lapset samalla tutkivat maailmaa ympärillään. Lasten yhteisissä leikeissä tehdään havaintoja, rakennetaan kokemuksia ja luodaan linkkejä ajatusten ja todellisuuden välille. Leikin todellisuus on yhteisöllinen, yksilön ulkopuolella, muttei silti sama kuin ulkomaailma. (Karimäki, 2004, 267.)

Särkkä (2012, 22) ajattelee, että leikkiin ei ryhdytä perustarpeen tai sosiaalisen paineen takia, vaan lapset luovat omat merkitykset leikkitoiminnoille. Lapset valitsevat itse leikin ja kehittävät sitä eteenpäin, mikä ilmentää lasten pyrkimystä osoittaa omia kiinnostuksen kohteitaan ja toteuttaa omia suunnitelmiaan. Leikkiessään lapset kokevat ja esittävät erilaisia tunteita ja uskaltavat ilmaista

tunteita, koska he kokevat hallitsevansa leikkiä. Leikissä ei ole riskiä epäonnistua, koska jos lapsi kokee, että leikki ei etene suunnitelman mukaan, suunnitelmaa voi aina muuttaa. Leikki luokitellaan yleensä joko esine-, kuvittelu, rooli- ja sääntöleikkiin tai yksinleikkiin, rinnakkain leikkiin ja yhteisleikkiin. Toisaalta puhutaan myös vapaasta leikistä ja ohjatusta leikistä toistensa vastakohtina. Vaikka leikki voi olla yksinleikkiä, se on sosiaalista ainakin siten, että lapsi yleensä leikkii tilanteita, joita hän on kokenut toisten kanssa vuorovaikutuksessa. Usein, mutta ei aina, leikkiin sisältyy mielikuvitusmaailma merkkeineen ja symboleineen. Leikki välittyy siis merkkien ja symbolien, sekä lelujen ja muiden tavaroiden sekä tietysti kielen kautta. Leikkijät säättävät omat säännöt, eikä sääntöihin voida vaikuttaa ulkopuolelta käsin.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2015) mukaan leikki on välttämätöntä lapsen emotionaaliselle, sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Leikkiessä kehittyvät kieli, syy-seuraus ajattelu, joustava yhdisteleminen, luova ajattelu, assosiativisuus, ongelmanratkaisutaito ja kyky erottaa ulkoinen todellisuus leikistä. Leikkiessään lapsi oppii esineiden käsittely- ja toimintatapoja, yhteistoimintaa ja sääntöjä sekä tunteiden säätelyä. Leikki voi parantaa lapsen luottamusta itseensä ja omiin kykyihinsä. Leikki opettaa ymmärtämään sosiaalista vuorovaikutusta, moraalia ja arvoja sekä vastaanottamaan empatiaa toisilta leikkijöiltä.

Emt. (2015) jatkaa, että kehittyminen vaatii lasta harjoittelemaan, kokeilemaan ja etsimään mielekästä toimintaa. Kaikki kehityksen osa-alueet houkuttelevat lasta, ja siksi hän liikkuu, puhuu, ajattelee, kysyy, kuuntelee ja puuhaa jatkuvasti. Toimiessaan lapsi oppii, harjaantuu, käsittelee sisäistä maailmaansa ja käy läpi tunteitaan. Hän oivaltaa itsestään uusia asioita, näkee uusia näkökulmia sekä selkiinnyttää minäkuvaansa ja itsetuntoaan.

Hakkarainen ja Bredikyte, (2014, 13) mukaan leikin kehitysvaiheita voi tarkastella eri näkökulmista. Usein valinta kohdistuu leikin näkyviin piirteisiin. Tämän valinnan myötä katoaa mahdollisuus yrittää selittää sitä, miksi lapset siirtyvät yhdestä leikin kehitysvaiheesta toiseen tai miksi lapset yleensä leikkivät. Suurin osa leikin kuvausjärjestelmistä ja ”teorioista” perustuu leikin

näkyviin piirteisiin. Kaikille tuttuja ovat sellaiset käsitteet kuin ”esineleikki”, ”roolileikki”, ”kuvitteluleikki” ja ”sääntöleikki”. Yleinen ongelma on se, että syntyy suhteellisen tarkkoja kuvauksia leikin eri tyypeistä ja ”vaiheista”, mutta leikin muutoksen syyt jäävät paljastumatta: miksi lapsi siirtyy esineleikistä roolileikkiin, roolileikistä luovaan kuvitteluleikkiin ja edelleen sääntöleikkeihin.

Emt. (2014, 14) jatkavat, että modernit leikkiteoriat perustuvat yleisiin psykologisiin teorioihin kuten psykoanalyttiseen teoriaan (Freud, Erikson), kognitiivis-konstruktivisiin teorioihin (Piaget), kulttuuri-historialliseen teoriaan (Vygotski), vuorovaikutusteorioihin (Mead) ja kommunikaatioteorioihin (Bateson, Schwartzman). Mielenkiintoinen yritys analysoida leikkiä on tutkia improvisaatiota leikkivuorovaikutuksessa (Sawyer 1997.)

Yritykset selittää leikin muutosta lapsuuden aikana ja tarkoittaa muutoksia aiheuttavia syitä ovat tutustumisen arvoisia. Erityisen mielenkiintoisia ovat kulttuuri-historiallisen psykologian kehityksen teorioiden pohjalta syntyneet leikin teoreettiset viitekehykset ja kokeilut. Leikin teoreettinen viitekehys on suhteellisen niukka. Leikin selittämiseen voidaan kuitenkin soveltaa monia yleisiä inhimillisen kehityksen lainalaisuuksia. On mielekasta alkaa yleisestä kehityksen dynamiikasta lasten leikissä (Bredikyte & Hakkarainen, 2014,14.)

Emt. (2014, 14-15) kirjoittavat, että lapsen elämäkokemus on nostettu leikin ja sen motivaation lähteeksi. Lapsen rikas elämäkokemus synnyttää lapsen toiveet ja halun tehdä enemmän kuin mihin hän todellisuudessa pystyy tietyssä iässä. Leontjev (1981) väitti, että lapsi haluaa toimia kuin aikuiset ja haluaa ottaa osaa aikuisten sosiaaliseen elämään, mutta taidot eivät vielä riitä siihen. Tarve kohdistuu aluksi esineiden käyttöön ja myöhemmin muihin toimintoihin. Leikin tarpeet ovat siis aikuisten maailmasta, mutta motiivit leikkiprosessissa. Tämän vuoksi voidaan väittää, että leikki tähtää osaamisen oppimiseen. Leikki ei tuota konkreettista tietoa osaamisesta, vaan yleistä joustavuutta ja valmiutta muuttaa lähestymistapaa vaikeuksia kohdatessa. Joskus sama asia on yksinkertaistettu toteamalla, että leikki on `tahtomisen koulu` pikemminkin kuin osaamisen.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2015) mukaan, toiminta, tekeminen, aikuisen näkökulmasta katsottuna "pelkkä leikki" on arkipäivän terapiaa. Leikki on lapsen tapa sopeutua ympäristöstä ja itsestä tuleviin paineisiin ja etsiä niille luovia ratkaisuja. Leikissä lapsi voi harjoitella erilaisia taitoja ilman epäonnistumisen pelkoa. Lapsi ei leiki oppiakseen mutta oppii leikkiessään. Leikki on lapselle ainoa hyvä ja kestävä tapa oppia. Lapsen innostusta oppia ja omaksua leikinomaisesti voidaan hyödyntää, kun opetetaan hänelle arjen puuhia, tietoja, hyviä tapoja. Leikkien oppiminen on iloista ja elämänläheistä. Se luo myönteistä asennoitumista tiedon hankkimiseen ja tutkimiseen. Leikin pitää aina tapahtua lapsen ehdoilla.

Luovuuden kehittyminen ja ongelmanratkaisutaidot ovat myös oppimista. Ongelmanratkaisuun tarvitaan avointa mieltä ja uteliaisuutta. Luova uskalttaa olla erilainen. Luovuuteen tarvitaan aikaa, mielikuvitusta, itseluottamusta, tietoa, vastaanottavaisuutta, mielettömyyttä - ja kykyä leikkiä. (MII, 2015.)

Tietoisuus on kulttuurihistoriallisessa teoriassa keskeinen käsite, yksilön kehityksen perusta, ja leikki on tärkein keino, jolla lapsi kehittää tietoisuuttaan maailmasta. Leikissä on myös kyse toiveiden toteutumisesta. Leikissä lapsi saa Vygotskin mukaan toteuttaa epärealistisia toiveitaan. Leikissä lapsi alkaa käyttää omaa –aikuisten maailmasta poikkeavaa –tahtoaan ja luoda näin tietoista muotoa toiminnoilleen. Vygotsky näkee leikin olevan tärkein edellytys ajatuksen, tahdon ja tunteen kehittymiselle -ja leikissä näitä kolmea ei voi erottaa toisistaan. (Lindqvist, 1998, 68.) Kalliala (1999) kuvailee Vygotskyn käsityksiä leikistä seuraavasti: "Lev Vygotsky vastustaa leikin älyllistämistä, koska se hänen mukaansa johdattaa näkemään leikkivän lapsen 'epäpätevänä matemaatikkona', joka ei vielä osaa kirjoittaa symboleja paperille ja siksi kuvaa ajatuksensa toiminnan avulla. Vygotskyn mukaan lapsi toimii leikissä mahdollisimman vaativalla tasolla, lähikehityksen vyöhykkeellä, joka vastaa hänen tulevaa kehitysvaihettaan, suoritustasoa, jolle hän muissa toiminnoissaan yltää toistaiseksi vain aikuisen tukemana. Vygotsky uskoo, että leikki on älyllisen kehittymisen välttämätön edellytys, koska kuvitteellisten

tilanteiden luominen johtaa abstraktin ajattelun kehittymiseen. Konkreettisten operaatioiden tason saavuttaminen ajattelussa ei käytännössä sammuta kuvitteluleikin viehätystä, vaan kouluikäisetkin leikkivät edelleen tilaisuuden tullen näitä leikkejä. (Kalliala 1999,38 -39.)

Yhteisöllisyys synnyttää ja luo pohjaa kehittyvälle leikille. Leikki myös luo yhteisöllisyyttä: se solmiiyhteen ja luo ryhmä-henkeä. Leikki on suhteiden luomista muiden kanssa tai johonkin asiaan tai ilmiöön. Ihmisten kohdatessa herää helposti leikin vire, jota on vaikea yksiselitteisesti määritellä. Aikuinen voi käyttää leikkiä kasvatuksen ja opetuksen välineenä, mutta lapset elävät leikissä omaa ainutkertaista lapsuuttaan (Karlsson, 2003, 20). Lasten toiminnoissa syntyy usein ”leikkiä leikissä” eli leikillisyyttä. Leikillisyydellä lapset rakentavat ja pitävät yllä läheisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapset siis tekevät jokapäiväisen elämänsä kiinnostavaksi, jännittävämmäksi ja itselleen mielekkäämmäksi leikillisyydellä.(Hännikäinen, 2004,156.)

Leikki on ihmiselle oma vapauden maailma. Leikkiminen tuottaa iloa ja mielihyvää, antaa vapauden tunteen, synnyttää jännitystä, mahdollistaa oman kehollisuuden elävyyden kokemuksen sekä kehon ja mielen harmonian. (Puhakainen, 2001, 25.)

Leikkiä on usein kuvattu lapsen työksi. Eräät aikuiset arvostavatkin leikistä vain sitä osaa, mikä vaikuttaa vakavalta, leikkiä jonka päämäärän he ymmärtävät ja hyväksyvät. Aikuiset arvostavat leikkiä helposti sen mukaan, miten he pystyvät sitä käyttämään esimerkiksi ahkeruuden, sitkeyden, säästäväisyyden ja kunnianhimon opettamisessa lapsille. Aikuiset pyrkivätkin usein muokkaamaan ja ohjaamaan leikkiä. Kuitenkin aito leikki on omaehtoista ja itseohjautuvaa, eikä sillä ole aikuisen näkökulmasta vakavaa päämäärää. Lapsi kuvaa leikissään sisäisen ja ulkoisen maailmansa tapahtumia. Leikki rikastuttaa elämää ja tuo siihen jännitystä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2015.)

3.2 Leikin erilaiset vaiheet Jean Piagetin mukaan

Sveitsiläinen psykologi Jean Piaget jakoi leikin kehityksen kolmeen vaiheeseen: esinetoimintaleikkiin, symbolileikkiin (johon sisältyy roolien ja roolileikkien kehitys) ja sääntöleikkiin. Piaget'n mukaan leikistä voidaan puhua siitä lähtien kun lapsen oma toiminta ja toiminnan kohde eriytyvät eli lapsi on tietoinen, mitä toiminnasta seuraa ja toistaa sitä huvikseen. (Helenius, 1993, 17). Mitä paremmin lapsi kykenee jäljittelemään luomassaan tilanteessa sitä mitä haluaa, sitä paremmin leikki tyydyttää häntä. Aikuisen tehtävä on tarvittaessa tukea lasta tämän omien leikki-ideoiden toteuttamisessa. Lapsi alkaa mielikuviansa välityksellä hallita omaa toimintaansa, kun aikaisemmin ympäristö hallitsi häntä. (Helenius, 1993, 24.)

Harjoitusleikki ja esineleikki

Harjoitusleikki on leikin alkuvaihe, jolloin se on yhteistä toimintaa aikuisen kanssa. Käsien tarttumisrefleksi avautuu ja tietoinen tarttuminen esineisiin mahdollistuu. Alussa lapsi käsittelee kaikkia esineitä samalla tavalla. Syli merkitsi aikaisemmin koko maailmaa, nyt alkaa kiinnostus ympäristön yksityiskohdista. Lapsi haluaa pois sylistä tutkimaan lähipiirin esineitä. Esineleikki eli esineiden käsittely ei tuota vain uusia motorisia valmiuksia vaan kävelytaito mahdollistaa kulkemisen paikkoihin, joihin ei saa mennä ja koskemisen esineisiin, joihin ei saa koskea. Vanhempien tehtävä on ohjata lasta sallittuihin toimintoihin kiellettyjen sijasta. (Helenius, 1993, 29-31.)

Symbolifunktio

Pian lapsi huomaa, että kaikilla esineillä on jokin merkitys. Piaget kutsuu tätä merkityksen tajun kehittymistä symbolifunktion heräämiseksi. Leikissä se tarkoittaa sitä, että lapsi tarvitsee aikuisen näyttämään, mitä jollakin esineellä tehdään eli lapsi oppii käyttämään esineitä niiden käyttötarkoituksen mukaisesti. Pieni lapsi ei voi tietää, mitä esineillä tehdään, mihin niitä käytetään. Kodin tavalliset esineet ovat mainioita ensimmäisiä esittävän leikin välineitä. Liikkumaan innostavia välineitä ovat; patjat, tyynyt, tuolit joista voi rakentaa

tunneleita ja esteitä. Toisella vuodella lapsi oppii käyttämään myös korvaavia välineitä, enää ei tarvita välttämättä oikeita tai oikean näköisiä esineitä. Lääkärintutkimus käy kätevästi vaikka puutikuilla. Lapsi osaa käyttää leikkimielikuvaa, joka antaa merkityksen esineelle. (Helenius, 1993, 31-34.)

Roolileikki

Mielikuviin ja esinekäsitteeseen perustuva leikki muuttuu kolmannella ikävuodella siten, että lapsi alkaa nimetä roolinsa. (Helenius 1993, 36). Seuraava leikin vaihe on roolileikki ja siihen siirtymisen edellytyksiin kuuluvat: mahdollisuus irrottautua havaittavasta tilanteesta (syö ilman lusikkaa), korvaavien esineiden käyttö (tikku lusikkana), toimintojen ketjuttaminen (lähtee retkelle, pakkaa tavarat, syö evästä, palaa kotiin) ja kohteiden ominaisuuksien ja suhteiden erottaminen siten että niitä voidaan kuvata leikin toiminnassa. Roolileikki on tärkein leikin muoto. Roolia esittävä lapsi kykenee erottamaan jonkin henkilön tunnusmerkit ja teot osaksi tätä henkilöä ja kykenee asettautumaan toisen rooliin. Hän erottaa oman toimintansa kohteen toiminnasta. (Helenius, 1993,37.)

Yhä useammin lapsi alkaa nimetä roolin, jota aikoo leikkiä. Tähän vaiheeseen liittyy nopea kielen kehittyminen. Neljännellä vuodella lapsi kykenee entistä monipuolisempaan vuoropuheluun leikkitoveriensa kanssa ja leikki siirtyy entistä enemmän kielelliselle tasolle. Kieli alkaa toimimaan leikin suunnittelussa. Mielikuvitus vilkastuu ja leikkien kesto pitenee. Rooliasut ovat tärkeitä; niihin pukeutuminen merkitsee astumista leikin maaperälle ja ne vahvistavat roolia. Roolileikki aloitetaan mieluummin hieman vanhempien leikkitovereiden kanssa, joilla on enemmän taitoa yhteisleikkeihin. Heiltä pienempi ottaa mallia omaan leikkiinsä. Lapsen valitsema rooli ei ole suinkaan tuulesta temmattu; sillä on aina hyvin suuri merkitys lapselle. Roolivalinnat ilmentävät lapsen kokemuksia ja kehittyvää persoonallisuutta. Tytöt leikkivät roolileikkejä poikia enemmän. Näissä leikeissä harjoitellaan asettumista toisen asemaan, toisen huomioonottamista ja rikasta kielellistä ilmaisua. (Helenius, 1993, 38-40.)

Sääntöleikit

Sääntöleikit alkavat esikouluvuoden loppupuolella. Kyky käsittää sääntöjä kehittyy. Siirtymävaiheen yksi tunnusmerkki on pienvälineleikki, joka mahdollistaa hyvin monenlaisten jopa abstraktien teemojen käsittelyn. Pienvälineet mahdollistavat aihepiirejä, joita on mahdotonta toteuttaa pelkästään roolia esittämällä. Ne antavat mielikuvitukselle enemmän tilaa. Samalla yhteisleikki helpottuu; enemmän tilaa omille ajatuksille. Roolileikissä voi syntyä valtataisteluja, sillä se ei mahdollista tasavertaisuuteen perustuvien oikeudenmukaisuussääntöjen selkeää soveltamista. Lapset alkavat vältellä leikkejä, joissa joutuvat sivurooliin. Sosiaalisesti taitavat lapset pystyvät kuitenkin ehkäisemään ongelmat sopimuksin (tasavertaisuuden hakemista). (Helenius, 1993, 40-41.)

Sosiaalisten taitojen kehittyessä esinekiistat muuttuvat ensin kiistaksi johtavasta roolista ja sitten keskusteluksi rooliin liittyvistä säännöistä. Roolien taustalla olevat säännöt tulevat esiin ja roolien rekvisiitta vetäytyy vähitellen taustalle. Keskeiseksi nousee oma suoritus suhteessa toisten suorituksiin ja tälle vertailulle sääntöleikit tarjoavat ihanteellisen maaperän. Roolileikki jatkuu pitkälle kouluikään pienvälineleikkinä ja sääntöleikkien suuntaan kehittyvinä ryhmäleikkeinä. (Helenius, 1993, 41). Retket ja vierailut lapsen kanssa ovat tärkeitä sillä ilman rikkaita suhteita todelliseen ympäristöön jäävät myös leikit köyhiksi. (Helenius, 1993, 43.)

Sadut ovat merkittävä leikkien lähde. Ne ilmentävät monesti ihmisten välisiä suhteita, joita todellisessa elämässä lapsen on vaikea hahmottaa. Käsitys hyvästä ja pahasta kehittyy satujen ja leikin avulla. Leikki ei heijasta todellisia tapahtumia ihan suoraan. Leikissä esiintyvä teema ei suoraan osoita asian roolia lapsen kokemassa todellisuudessa vaan leikki on lapsen kertomus, jonka hän punoo kokoon sen hetken tunnelmista ja omaksumistaan elämän aineksista. (Helenius, 1993, 44). Sääntöleikit ovat Hirnin mukaan aikuisten ajanvieteistä lasten leikeiksi siirtyneitä sosiaalisia leikkejä tai pelejä, joita on varta vasten luotu huviksi (Hirn, 1993, 44.)

Pienetkin lapset pystyvät ottamaan osaa sääntöleikkeihin, mutta he tarvitsevat siihen aikuisen tukea ja opastusta. Esim. ryhmien pihaleikit ovat leikkiperinnettä joka kulkee sukupolvelta toiselle. Leikkiryhmissään lapset elävät omaa elämäänsä, luovat omia suhteita ja tekevät omia valintojaan, irti aikuisten välittömästä ohjauksesta. (Helenius, 1993, 45-46.)

3.3 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Pedagogiikka-termi on saanut alkunsa kreikankielisestä sanasta paidagogos (= lasten ohjaaja). Varsinkin saksankielen vaikutusalueella pedagogiikka merkitsi käytännöllis-teoreettista opinalaa, jossa käsiteltiin kasvatukseen liittyviä kysymyksiä lähinnä akateemisissa yhteyksissä ja myöhemmin erityisesti yliopistossa. Tämän opin- ja tieteenalan suomenkielisenä vastineena oli kasvatusoppi. Pedagogiikka-käsitteeseen sisältyy monia merkityksiä esimerkiksi synonyymi kasvatustieteen käsitteen kanssa, kasvatus- ja opetusoppi tai -taito sekä ajatus- ja toimintasuunta (esim. Steiner-pedagogiikka). Kasvatustieteellistä opetusta tai tutkimusta, jonka kohdealueena on jokin tietty kasvatus- tai opetusala, esimerkiksi varhaiskasvatus-, korkeakoulu-, ammattikorkeakoulu- tai erityispedagogiikka. Voimme siis erotella useita erilaisia pedagogiikka-termin käyttötapoja. Olennaista on se, missä tilanteessa ja missä suhteessa muihin käsitteisiin tätä termiä milloinkin käytetään.

Kulttuuriset muutokset heijastuvat varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. Lapsuuden konstruktiot sekä käsitykset kasvatuksen päämääristä ja menetelmistä muuttavat ja vaikuttavat tulkintoihin lapsista, lasten ja aikuisten suhteista sekä lasten oppimisesta, kasvusta ja kehityksestä. Nämä muutokset luovat pedagogiikan kulttuuris-historiallisen kehityksen. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka määrittyy varhaislapsuuden julkisten instituutioiden toimintana. Vaikka julkisten kasvatustituutioiden toimintaa sääädelläänkin monin tavoin, jää ammatillisille melko paljon valtaa päättää arjen pedagogisista ratkaisuista ja niiden kautta syntyvistä varhaislapsuuden pedagogisista ympäristöistä. (Karila & Lipponen, 2013, 9.)

Suomalaisten päiväkotien pedagogiset toimintaympäristöt ovat voimakkaassa muutoksessa. Päiväkodeissa on 2000-luvulla siirrytty pienryhmätoimintaan, joka rakenteistaa toimintaympäristön uudella tavalla. Pienryhmätoiminnan ohella aikuisten työskentelyssä on siirrytty kolmen työntekijän ydinryhmästä parityöskentelyyn. Lisäksi leikkialue toiminnasta on tullut uusi tapa organisoida lasten vapaata toimintaa päiväkotipäivän aikana. Kaikki nämä varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintaympäristön järjestämisen periaatteet on otettu käyttöön. (Raittila, 2013, 69.)

Emt (2013,71-72) jatkavat, että varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö ei ole jonkinlainen, vaan se rakentuu jatkuvasti arjen käytännöissä. Päiväkotiympäristö rakentuu ylhäältä sisäisten, päivittäisten prosessien tuloksena ja toisaalta yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät ovat keskeisesti vaikuttamassa päiväkotiympäristön muotoutumiseen. Molemmat tasot ovat aina mukana, kun yksittäistä pedagogista toimintaympäristöä rakennetaan arjen käytännöissä. Näiden prosessien tuloksena rakentuva toimintaympäristö vaikuttaa siihen, mitä varhaiskasvatus on ja miten se kussakin yhteiskunnassa toimii. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö ei siis ole pelkkä neutraali tila. Se on tietoisesti ja tiedostamatta rakennettu ja rakentunut paikka. Kunkin päiväkodin tilalliset järjestelyt heijastavat niin valittuja kuin ulkoisella ohjauksella määrättyjä varhaiskasvatustyön periaatteita.

Leikkialuepedagogiikka

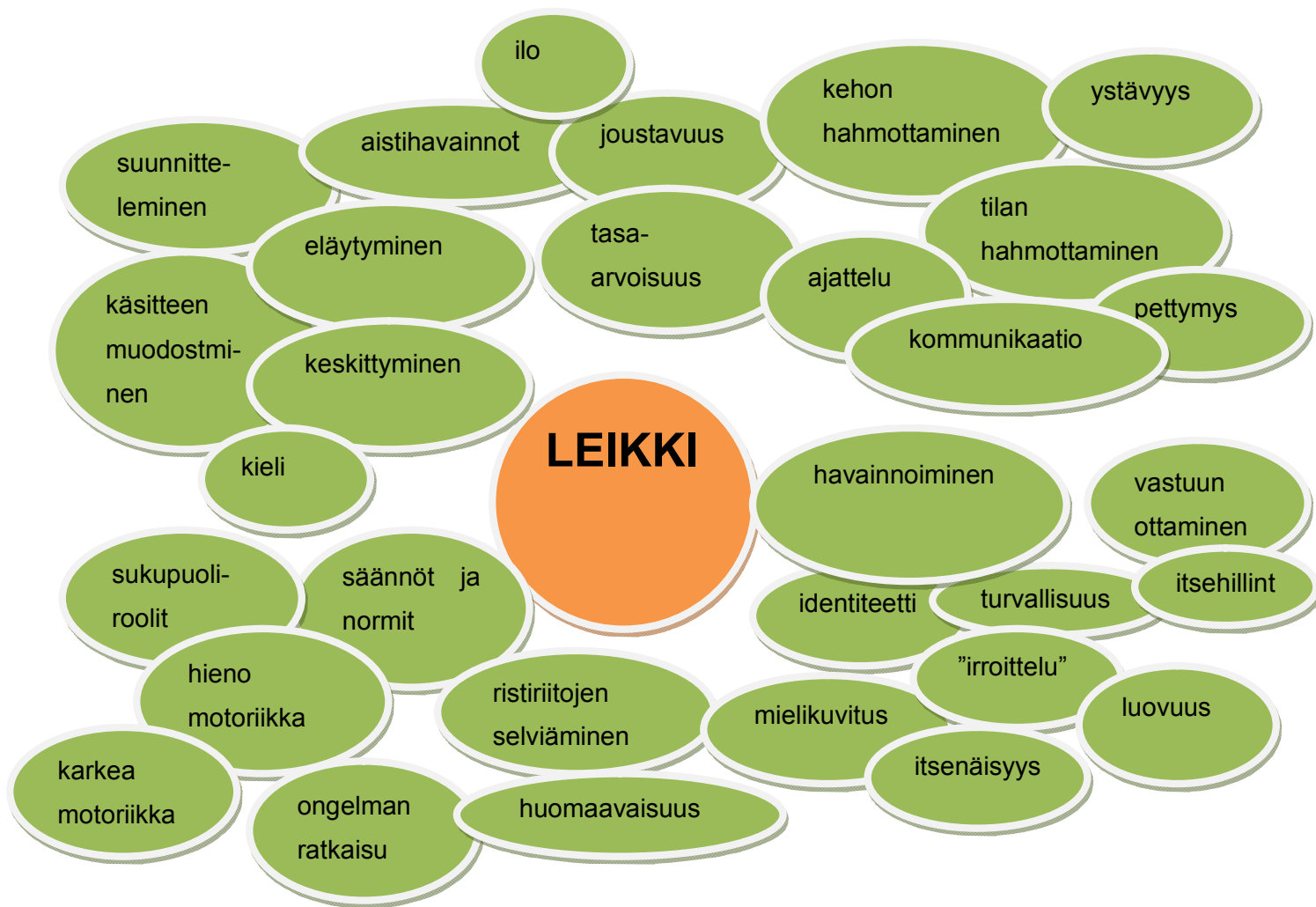
Leikkialuepedagogiikka on toinen 2000-luvulla yleistynyt pedagogisen toimintaympäristön järjestämisen tapa. Se kytkeytyy pienryhmätoimintaan siten, että leikkialuepedagogiikka toteutetaan lasten vapaan toiminnan organisoimiseksi erityisesti iltapäivisin, kun useampi pienryhmä toimii yhdessä käyttäen yhteisiä tiloja samanaikaisesti. Leikkialuepedagogiikkaa toteutetaan kahdella eri tavalla. Toisessa aikuiset rakentavat erilaisia valmiita leikkipisteitä ja toisessa lapsille on tarjolla erilaisia tilavaihtoehtoja, johon he voivat itse suunnitella ja rakentaa leikkinsä. tarjolla olevista leikeistä tai leikkituloista tehdään kuvat, joiden perusteella lapset voivat itse valita, mitä he haluaisivat

vapaan toiminnan aikana tehdä. Kullekin leikkialueelle on määritelty tietty osallistujien enimmäismäärä. lapset merkitsevät valitsemansa leikin tai leikkitilan. (Raittila, 2013, 86.)

Yleisesti koetaan, että leikkialuetoiminnan yhtenä hyvänä puolena nähdään sitä, että lapsi voi itse valita leikkinsä. Leikkialuetoiminnassa nähdään myös muita positiivisia seikkoja, kuten sen että, lapset voivat toimia kaikkien päiväkodin lasten kanssa yli oman ryhmän rajojen. Näin ollen kaverisuhteet vahvistuvat ja laajenevat.

Leikkialuetoiminnan hyötyjä myös epäiltiin. Suurin kritiikki kohdistui siihen, että toiminnassa on yhtä aikaa suuri määrä lapsia. Se toi useiden keskustelijoiden mielestä tilanteeseen rauhattomuutta. Lisäksi varhaiskasvattajat kokivat, että heidän on mahdotonta toteuttaa tavoitteellista varhaiskasvatusta, kun he eivät tunne kunnolla kuin pienen osan toiminnassa mukana olevista lapsista. (Raittila, 2013, 87.)

Leikissä lapsen sisäinen ja ulkoinen maailma kohtaavat. Ajemmin olemme saaneet kuulla hyvin useasti kommentin, että ”oletteko te vain leikkineet tänään?”

Kuvio.5. Leikki, lapsen sisäinen ja ulkoinen maailma.

3.4 Leikkipedagogiikan kehittämisen lähtökohdat

Hakkarainen ja Bredikyte, (2014,140) mielestä leikkipedagogiikka tähtää lasten kulttuurisen kehityksen tuottamiseen. Leikin vaikutuksia on sen vuoksi arvioitava käyttäen kunkin kulttuurin omia kehityksen kriteerejä. Olennainen piirre tässä kehityksessä on kulttuurin uudistaminen siten, että kukin uusi

sukupolvi tuottaa oman tulkintansa kulttuurista ja suuntaa kulttuurin kehitystä. Tämä alkaa leikistä.

Emt (2015, 140) jatkavat, että kulttuurinen kehitys ja leikki sen osana on yhteistoiminnallinen prosessi. Leikkipedagogiikassa tämä merkitsee sitä, että yhteistoiminnan laadun parantamisen tulisi olla kaiken leikkitoiminnan johtava periaate. Yksilön leikkitaitojen kehittämisen rinnalla tulisi parantaa samanaikaisesti yhteistoiminnallisuutta leikissä. Kulttuurinen kehitys on luova prosessi. Kehitystä ei saada aikaan välittämällä olemassa olevia kulttuurisia toiminnan malleja sukupolvelta toiselle. Kehitystä ei ole ilman luovuutta, mutta luovuus tulee ymmärtää laajasti kaikilla elämän alueilla ulottuvana ilmiönä. Aikuisten ja lasten yhteinen luova toiminta tuottaa kehityksen jaettuna emotionaalisenä kokemuksena. Leikki on lapsen kulttuurisen kehityksen hedelmällisin ympäristö varhaislapsuudessa. välttämättömät luovuuden edellytykset kuten luova mielikuvitus (ajattelun joustavuus), symbolien luominen (symbolifunktio) ja tarinallinen pätevyys kehittyvät nimenomaan leikissä.

Hakkarainen ja Bredikyte, (2014, 141) kirjoittavat, että leikin kehityksen avustamisessa ja tukemisessa aikuisten on otettava tarkkaan huomioon leikin psykologinen olemus. Aikuisen aktiivinen osallistuminen aitoon leikkiin voi paljastaa leikin olemuksen (Kravtsova, 2007). Leikin seuraaminen siihen ei paljasta riittävästi, jotta aikuinen voisi auttaa sopivasti. Kalliala (2012, 206) pohtii tätä asiaa kirjassaan näin, aikuisen ja lapsen välisen suhteen vaativuus näkyy kirkkaimmillaan leikissä, joka ei ”pakota” vuorovaikutukseen toisin kuin esimerkiksi ruokailu, pukeminen ja riisuminen. Vaativinta useimmille aikuisille lienee leikin välitön ohjaus, mikä tarkoittaa leikin aikana tapahtuvien aloitteiden, kuten keskustelua lasten kanssa, mielikuvitusta aktivoivien kysymysten esittämistä, vihjeiden ja neuvojen antamista leikin sisällön laajentamiseksi, mallileikkimistä ja mukana leikkimistä.

Leikillä on todennettu olevan merkittäviä vaikutuksia aivotoiminnan ja aivojen rakenteen kehitykseen varhaislapsuudessa. Varhaiskokemukset, varhaiset ihmissuhteet ja leikki jättävät jäljen lapsen keskushermostoon. Käsitykset aikaisemmin yksiomaan perinnöllisinä pidetyistä lapsen kehitykseen

vaikuttavista tekijöistä ovat muuttuneet huomattavasti muutaman viime vuoden aikana ja monet kulttuuri-historiallisen psykologian olettamukset ovat saaneet vahvistusta empiirisestä tutkimuksesta. (Hakkarainen & Bredikyte, 2014,141.)

Karila ym. (2001, 99-100) kirjoittavat, että leikki muovaa aivoja lapsuudessa oikeaan suuntaan. edellytyksenä on kuitenkin se, että leikkiä ei pedagogisoida. Olennaista on heidän mielestään vapaa leikki: ”leikit ovat kokonaisvaltaisia ja villejä sekä täynnä intoa ja ”entusiasmia”. Lisäksi niissä on esteettinen piirteensä, ne ovat pieniä draamoja. Odottamattomat impulsit saavat aikaan järjestyneissä alkutilanteissa konfliktin ja kamppailun, minkä jälkeen tilanne rauhoittuu saaden esteettisen ratkaisunsa. Edellytyksenä on, että leikki saa tapahtua ja jatkua omin ehdoin ja ettemme kasvatusinnoismme pedagogisine ohjelminemme sitä häiritse. Vapaan leikin vastakohta onkin ”pedagoginen leikki”, jonka tarkoitus ei ole kypsyttää lapsen leikki-ikäisiä aivoja, vaan kiirehtiä kehitystä tietovaiheeseen ja tiedollis-loogiseen suuntaan.

Lasten ja aikuisten yhdessä leikkimisen merkityksestä on vallalla erilaisia käsityksiä, jotka eivät aina vastaa leikin olemusta. Yhteiseen leikkiin luodaan helposti opettaja – oppilas asetelma. Aikuinen opettaa lapselle puuttuvia leikkitaitoja. Leikki perustuu kuitenkin tasavertaiseen vaihtosuhteeseen, vaikka osapuolten osaamisessa olisi merkittävä eroja. (Hakkarainen & Bredikyte, 2014,142.)

Kallialan (2012, 206-207), mukaan, on hyvä kysyä yksinkertaisesti, miten aikuiset voivat auttaa lapsia leikkimään. Pääperiaatteena on tasapainon löytäminen liian vähäisen ja liiallisen ”auttamisen” välillä. Jos lapsi jätetään omilleen, leikki ei kehity, jos aikuiset ”auttavat, ohjaavat ja opettavat” leikissä liikaa, lapsilla ei ole mahdollisuutta omiin valintoihin, omien ideoidensa koettelemiseen, tunteiden ilmaisemiseen ja sosiaalisten suhteiden rakentamiseen. lapsen leikkiin liittyvältä aikuiselta vaaditaan ennen kaikkea herkeyttä, notkeaa ajattelua ja liikkuvaa mieltä. Aikuisen on tunnistettava lapsen luova leikki-idea ja autettava häntä kehittämään sitä edelleen varoen tyrkyttämästä omia ajatuksiaan. Myös lasten leikkirauhan turvaaminen kuuluu aikuisen tehtäviin.

Kallialan (2012, 208) mielestä, tänä päivänä päiväkodin aikuiset eivät leiki lasten kanssa, vaan korkeintaan luovat edellytyksiä leikeille. Silloinkin, kun lapset pyytävät heitä leikkimään kanssaan, aikuiset ovat usein vastahakoisia. He torjuvat lasten leikkipyynnöt monesta syystä, periaatteellisesti, mukavuudenhalustaan tai siksi, että pitävät leikkimistä vaikeana.

Leikintutkijat pitävät tärkeänä erityisesti sitä, että aikuiset ymmärtävät leikkiä ja osaavat tukea ja ohjata sitä. erityisen tärkeää aikuisen ymmärrys, tuki ja ohjaus ovat leikin alussa, ohjaamisessa leikkimaailmaan. Aikuisen haasteena on löytää sellainen näkökulma leikkiin, joka auttaa tukemaan ja ohjaamaan leikin kehitystä. Leikin pedagogiseen haasteeseen vastaaminen ei voi tapahtua opettamalla lapsille faktoja ja analyyttistä ajattelua. Leikkiä ei pidä muuntaa pelkäksi opetusmenetelmäksi. Sadut ja tarinat niiden pohjalta syntyvä leikki edesauttaa merkitysten ymmärtämistä sekä tunteiden kokemista. (Hakkarainen 2004,160.)

Lapsen näkökulmasta leikki näyttää ja tuntuu toisenlaiselta kuin aikuisen määrittelemänä. Lapset eivät aseta itselleen tietoisesti leikin tavoitteita eivätkä toteuta aikuisten tavoittelemia pyrkimyksiä leikissä. Leikki on lasten omaa itse rakennettua toimintaa, johon ainekset on hankittu ympäröivästä todellisuudesta, mutta niitä on luovasti muokattu lasten omaan käyttöön sopiviksi. Leikissä tieto ja kokemus todellisuudesta on eri muodossa kuin aikuisten jäsentynyt tieto. Leikin avulla lapset yrittävät ymmärtää ja kokea, millä on merkitystä ja mikä on mielekästä heidän elämässään ja elinympäristössään. Tämä ei kuitenkaan tapahdu suoraan hankkimalla tietoa ympäristössä, vaan luomalla toinen todellisuus ja omaksumalla se kokonaisvaltaisen kokemuksen avulla. (Hakkarainen 2008, 99–100.)

Mikkolan & Nivalaisen (2010, 53–56) mukaan aikuisen läsnäoloa ja ohjaamista tarvitaan, jotta lapset kykenevät pitkäjänteisempään leikkiin. Yli 3-vuotiaiden lasten parissa työskentelevien aikuisten rooli leikin edistäjänä painottuu innostamiseen, kannustamiseen, yhdessä tekemiseen sekä leikin edellytysten järjestämiseen. Aikuisen aktiivinen asennoituminen näkyy kiinnostuksena, lasten aloitteiden kuuntelemisena ja haluna keskustella lasten kanssa.

Olennainen piirre kehitettävässä leikkipedagogiigassa on se, että siinä luodaan toimintaympäristöjä, jotka kehittävät sekä aikuisia että lapsia. Pedagogisen menetelmän ytimenä on aikuisten aito ja aktiivinen osallistuminen lasten leikkiin. Tämä idea ei ole levinnyt kovin laajalle. Tavallisesti aikuiset yrittävät opettaa lapsille kuinka leikkiä ”oikeasti” tai tyytyvät tarkkailemaan lasten ”vapaata” leikkiä ja puuttuvat siihen vain tarvittaessa. Leikkiin puuttuminen leikin sisältä tehdään leikin parantamiseksi, auttamiseksi tai provosoimiseksi, joka voi viedä lasten kehitystä eteenpäin. Aikuisen leikkiin puuttumisen tavoitteena on yhteisen pitkäkestoisen leikin aikaan saaminen, joka voisi yllyttää osanottajia luoviin tekoihin. (Hakkarainen & Bredikyte, 2014, 243.)

Kallialan (2012, 209), mielestä muutos on mahdollinen, jos aikuiset leikkivät aikansa mukana laajentaen ja rikastuttaen lasten leikkiä, lapset alkavat kehittää yhä monimuotoisempia leikkejä itsekin, Jos tyydytään voivottelemaan lasten heikkoja leikkitaitoja, tilanne säilyy entisellään, eivätkä lapset saa arvokkaita kokemuksia intensiivisestä leikistä, minkä pitäisi olla jokaisen lapsen oikeus päivähoitossa.

Trawick-Smith & Dziurgot (2011) pohtivat, että itsenäisen ja mielekkään leikin edellytys on aikuisen reflektioivampi ote sekä aktiivisempi osallistuminen leikkitalanteisiin. Aikuisen tulee kyetä vastaamaan lapsen tarpeisiin tehokkaasti sekä tarkoituksellisemmalla tavalla, tulee hänen kehittää havainnointitapojaan ja oppia tulkisemaan lasten leikkitarpeita ja vastaamaan niihin erityisesti välillisen ohjaamisen keinoin.

Tiedämme, että lasten leikillä on useita tasoja myös Hakkarainen ja Bredikyte (2014, 244) kirjoittavat asiasta, että näkyvä leikki ei ole koko leikki. Ulkoiset muodot ovat varjoja sisäisestä muodoista kuin jäävuoren huippu. Luova mielikuvitusleikki on laaja ilmiö ja siihen voi sisältyä pikkulapsen kaikki kokemus. Tässä tilassa lapsi voi tutkia kokemuksiaan ja antaa niille muodon yhdessä muiden lasten kanssa. Kun havainnoimme lasten leikkiä, voimme seurata näkyviä tapahtumia, ulkoista tarinaa. Jokainen samaan leikkiin osallistuva lapsi rakentaa omaa versiotaan tarinasta. Usein lapset yhdistävät oman leikkiteemansa laajempaan leikkiin ja kun leikimme yhdessä pidempiä

aikoja, havaitsemme eri tasoja ja useita sivuteemoja laajassa leikin kokonaisuudessa.

Hakkarainen ja Bredikyte (2014, 245), tiivistävät, että leikki kehittyy yksilöllisten lasten suorittamien luovien tekojen vuoksi, mutta ne ovat mahdollisia vain konkreettissa leikkissä. Siten ne ovat leikin kollektiivisia tuotoksia ja samalla keinoja kehittää leikkiä. Kehittyvä leikki vuorostaan kehittää kaikkia leikkijöitä, joista kukin kehittyy omalla tasollaan. Tämä selittää miksi osallistuminen leikkiin kehittää niin aikuisia että lapsia. Tämän vuoksi pedagogiset ponnistelut tulisi suunnata yhteisen leikin kehittämiseen sekä opetuksen ja oppimisen kytkemiseen leikkiin. Aikuisten leikin ohjaaminen tulisi suuntautua: 1) lasten yhteisen leikin kehittämiseen ja 2) yksilöllisten lasten leikkiin osallistumisen tukemiseen.

Kallialan (2012, 209) mukaan, kun Suomeen rakennetaan uutta, omaleimaista ja elinvoimaista varhaiskasvatusta, leikin hyväksi täytyy tehdä paljon entistä enemmän. Useimmilta aikuisilta tämä vaatii myös asennemuutosta, mutta hän toteaa myös, että onneksi päivähoidossa työskentelee tälläkin hetkellä leikkitaitoisia leikinymmärtäjiä.

3.5 Kehittämishankkeessa mukana toimijat

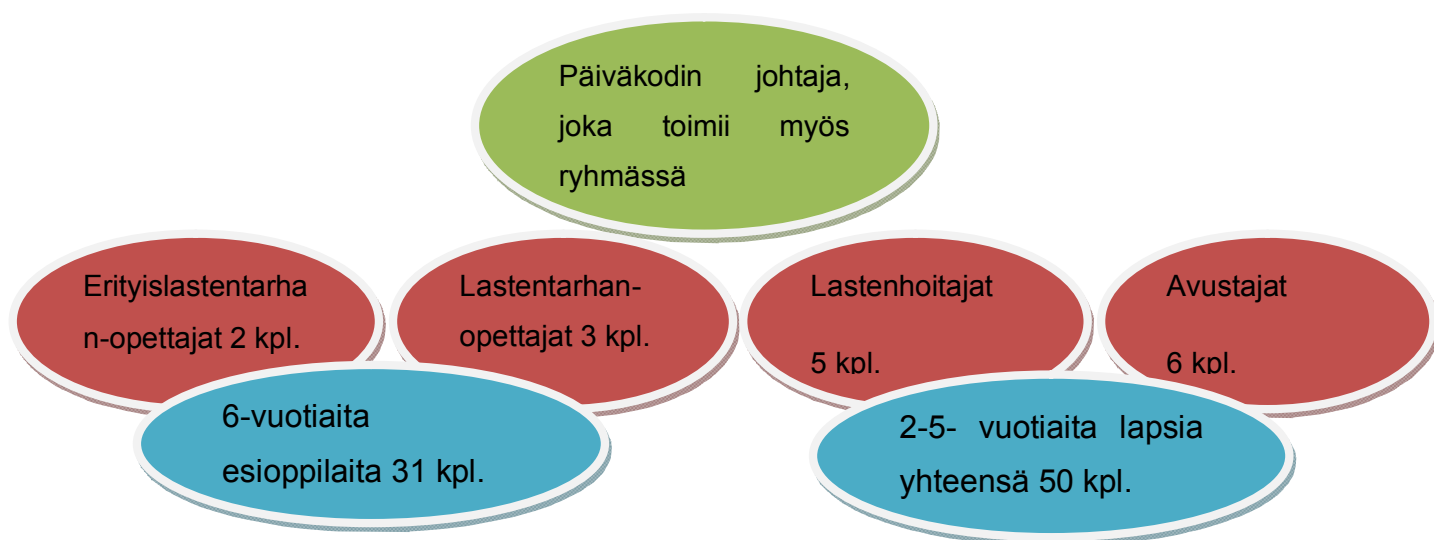
Kehittämishankkeeni lähti liikkeelle toimintatapojen muutospaineista. Idea lähti muotoutumaan keskusteluista päiväkodin johtajan ja opetus- ja varhaiskasvatus päällikön kanssa käydyistä keskusteluista. Isona tekijänä oli myös päiväkodin sisäilmaongelmat, jotka johtivat siihen, että jouduimme muuttamaan väistötiloihin keväällä 2013. Nämä uudet tilat toivat eteen sen, että koko toiminta oli mietittävä uudelleen huomioiden Vox Forssan tuomat uudet linjaukset.

Hankkeen mentorina on toiminut opetus- ja varhaiskasvatus päällikkö. Mentorini kanssa olen keskustellut kehittämishankkeestani ja olen saanut häneltä ohjeita, miten etenen hankkeeni kanssa. Kehittämishanketta olen käsitellyt henkilökunnan kanssa ilta- ja päiväpalavereissa, kahvipöytäkeskusteluissa sekä

päiväkodin johtajan kanssa käymissäni keskusteluissa saadakseni tukea kehittämishanketta eteenpäin viemisessä. Turun ammattikorkeakoulusta kehittämishanketta on ohjannut tutoropettaja. Vertaisarviointi opiskelijaryhmässä on ollut tärkeää kehittämishankkeen etenemiselle. Kehittämishankkeen vetäjänä olen saanut toimia hyvin itsenäisesti ja innovatiivisesti. Kehittämishankkeeseeni ollaan suhtauduttu organisaatiossa positiivisesti.

3.6 Päiväkoti Pikku Wahrenissa toimijat

Kuvio. 6. Päiväkoti Pikku Wahrenin toimijat.

Päiväkoti Pikku Wahrenin aloittaessa toimintansa keväällä vuonna 2013 uusissa tiloissa Wahren-keskuksessa meidän henkilökuntaamme kuului silloin yhteensä 12 hoito- ja kasvatushenkilöä ja asiakkaita oli tuolloin 52. Kuvio esittää, että meidän toimintamme on laajentunut viimeisen vuoden aikana ja näin ollen henkilökunta on lisääntynyt niin myös asiakkaiden määrä.

Muutokset ovat olleet hyvin mielenkiintoisia, koska olemme saaneet Forssan kaupungin ainoan luonto- ja liikuntapainotteisen esiopetusryhmän alaisuuteemme, jonka toiminta painottuu luonnossa toimimiseen ja runsaaseen liikunta kokemuksiin. Toiminnan laajenemisen myötä saimme toisen

esiopetusryhmän, johon on ollut sijoitettuna erityistätukea tarvitsevia esiopetusikäisiä lapsia sekä heille tuki esioppilaita.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Kehittämistoiminnan tunnuspiirteitä

Kehittämistoiminta lähtee liikkeelle arkiajattelusta. Arjessamme on jokin kehittämisen kohde, johon haemme ratkaisua. Tässä hankkeessa haetaan lapsille aktiivista leikkipedagogiikkaa sekä toiminta-ajatusta uudistuneeseen päiväkotimme. Kehittäminen edellyttää myös perusteluja, jolloin otetaan kantaa siihen, mitä ja miksi kehitetään. Kehittäminen ei onnistu ilman toiminnan organisointia, itse kehitystoimintaa, toiminnan arviointia ja tulosten levittämistä.

Kehittäminen nähdään usein konkreettisena toimintana, jolla selkeästi määriteltä tavoite. Kehittämisellä voidaan myös pyrkiä toimintatavan kehittämiseen. Kehittämisen toimintaympäristöt ovat useimmiten varsin kompleksisia ja ennakoimattomia, kehittämisprosessi määrittäyttilannekohtaisesti tässä ja nyt eli kehittäminen nähdään refleksiivisenä prosessina. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta ei ole tiedeperustaista tutkimusta. Sitä vastoin se on kehittämistä, jossa hyödynnetään tutkimuksellista logiikkaa ja käytetään tutkimusta kehittämisen välineenä ero metodien kautta. (Toikko & Rantanen 2009, 14, 56, 157, 165.)

Kehittäjän asemassa keskeistä on luottamus. Kyselyihin ja haastatteluihin vastaajien on pystyttävä luottamaan siihen, että heidän anonymiteettinsa säilyy ja heille kerrotaan rehellisesti mihin aineistoa käytetään.

Alasoinin (1999) mukaan tutkimusavusteisella lähestymistavalla tarkoitetaan kehittämisotetta, jossa organisaatioiden kehittämistä tuetaan tutkimustietoon perustuvalla tietämyksellä ja korostetaan sitä, että kehittämistoiminnan tuloksena syntyy uutta tietoa.

Toikko ja Rantanen (2009, 80) toteavat, että tutkimuksellinen kehittämistoiminta edellyttää sellaista toteutuksen seurantaa, jonka avulla prosessia voidaan suunnata ja arvioida. Kehittäjän pitää myös pystyä kuvaamaan se, millä perusteella tulokset ovat syntyneet. Kehittäminen on suunnitelmallista toimintaa,

jota arvioidaan koko prosessin ajan. Kehittämistoiminnasta voidaan puhua prosessina, mutta se ei kuitenkaan aina etene suoraviivaisesti.

Kehittämisen toimintaympäristöt ovat Toikon ja Rantasen (2009,165) mukaan useimmiten varsin kompleksisia ja ennakoimattomia, kehittämisprosessi määrittyy tilannekohtaisesti tässä ja nyt, eli kehittäminen nähdään refleksiivisenä prosessina. Tässä kehittämishankkeessa on käytetty erilaisia tapoja hankkeen eteenpäin viemiseen. Hanke ja tiedontuotanto ovat muotoutuneet arjessa.

Heikkinen (2006, 16-19) taas kuvaa toimintatutkimusta toiminnan kehittämiseksi, jossa samalla tuotetaan tietoa. Toimintatutkimus kohdistuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan. Ryhmien välisissä suhteissa ratkaistaan erilaisia yhteistoiminnan ongelmia. Toimintatutkimus on myös syklistä. Toiminta hioutuu kokeilujen ja tutkimuksellisen vuorovaikutuksen kautta. Kehittämishankeeni on näiltä osin myös toimintatutkimuksellista.

Toimintatutkimuksessa tutkitaan ja yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä. Tutkimuksen avulla etsitään ratkaisuja ongelmiin, olivat ne sitten teknisiä, yhteiskunnallisia, sosiaalisia, eettisiä tai ammatillisia (KvaliMOTV 2014). Olennaista on se, että tutkittavat eli käytännöissä toimivat ihmiset otetaan aktiivisiksi osallisiksi tutkimukseen mukaan. Tutkivalle työotteelle tyypillinen piirre on se, että tunnustetaan kehitettävää työtä tekevien kyky ja oikeus tietämiseen (Toikko, Rantanen 2009, 157.)

Tutkivaa kehittämistä ei kuitenkaan voida lokeroida yksittäiseen tutkimuskenttään. Valittujen menetelmien, aineiston keräämisen, analysoinnin ja tulosten esittämisen avulla saadaan ratkaistuksi kehittämishankkeen käynnistänyt käytännön ongelma. (Heikkilä ym. 2008, 34.)

4.2 Kehittämishankkeen aikatailu ja prosessi

Kehittämishankkeen ideointi ja totuttaminen sijoittui ajalle elokuu 2013 – joulukuu 2014. Hanke muotoutui ja osittain myös muuttui edetessään alkuideasta lopputulokseen eli uudistuneeseen toiminta-ajatuksen syyskuu 2014. Hanke on aikataulutettu ja kestäviin tuloksiin pyrkivä tehtävien kokonaisuus, jonka toteutuksesta vastaa sovittu organisaatio, tässä kehittämishankkeessa päiväkotikoti Pikku Wahren. Hankkeelle on määritelty alku, suunnitelma ja toteuttajat. Hanke myös päättyy sovittuna ajankohtana sovitusti eli hanke on tietyn ajanjakson mittainen (Heikkilä ym. 2008, 25.)

Kehittämishankkeen tutkimuksellisen osan aineistonkeruu sijoittui vuosille 2013 ja 2014. Aineistonkeruussa käytin yhdessä tuotetun tiedon lisäksi kyselyjä ja haastatteluja. Aineistonkeruumenetelmien käyttö muotoutui ajan käytön ja aiempien vastausten perusteella eli käytin myös kehittäjän vapautta ohjata työn etenemistä.

Kehittämishankkeen prosessi voidaan kuvata monella eri tavalla, koska jokainen kehittämis- ja tutkimustyö on erilainen ja ainutkertainen (Kyrö 2004, 27). Vilkan (2005) mukaan kehittämisprosessi etenee viiden vaiheen kautta, jotka ovat ideataso, sitoutuminen, toteuttaminen, kirjoittaminen ja tiedottaminen. Kehittämisprosessilla tarkoitetaan ei- lineaarista ajallista jatkumoa. Jatkumo koostuu yhtenäisistä palasista ja nämä etenevät ajallisesti tavoitetta kohti. Prosessi on kokonaisuus ainutkertaisuudessaan, johon vaikuttavat yksilön toiminta, ajattelu ja havainnointi. (Seppänen - Järvelä 2006, 21). Toikko ja Rantanen (2009, 56–64) kuvaavat myös kehittämisprosessia viiden eri tehtävän kautta. Näitä tehtäviä ovat perustelut, organisointi, toteuttaminen, arviointi ja levittäminen.

Kehittämisprosessin eteneminen voidaan hahmottaa jatkuvana syklinä eli spiraalina. Yhtäältä voidaan sanoa, että kehittämistoiminnan tehtävät muodostavat kehän, jossa perusteluvaihetta seuraavat organisointi, toteutus ja arviointi. Prosessi kuitenkin jatkuu ensimmäisen kehän jälkeen, jolloin sitä seuraa uusia kehiä perusteluineen, organisoimisineen, toteutuksineen ja

arvioimisineen. Spiraali sisältää siis useita peräkkäin toteutettuja kehiä. Spiraalimallissa kehittämistoiminnan tulokset asetetaan aina uudestaan ja uudestaan arvioitavaksi. (Toikko, Rantanen, 2009, 66.)

Kyselykaavakkeita en liitä työhön kokonaisuudessaan. Osassa kysymyksistä, erityisesti henkilökunnalle suunnatuissa oli myös työhyvinvointikyselyyn liittyviä talon sisäisiä kysymyksiä, jotka eivät ole niiltä osin julkisia. Palveluiden ja tuotteiden käyttäjät osallistuvat yhä enemmän myös kehittämistoimintaan. Osallistuminen voidaan nähdä myös laajemmasta näkökulmasta, jolloin toimijoita ovat myös asiakkaat. Kehittämishankkeessani olen ottanut asiakkaat mukaan kehittämiseen haastatteluiden kautta.

KEHITTÄJÄT	TUOTOS	AIKATAULU
Jory	Kehittämisidea	Kesäkuu 2013
	Tutkimuslupa	Kesäkuu 2013
Pikku Wahrenin henkilökunta	kyselylomakkeisiin vastaaminen (12)	Kesäkuu 2013
Luennoitsija Pikku Wahrenin henkilökunta	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö Pedagoginen päivä	Elokuu 2013
Pikku Wahrenin henkilökunta	Keskustelua henkilökunnan kanssa Tietoperustan kartuttamista	Syyskuu 2013
Pikku Wahrenin henkilökunta	Keskustelua henkilökunnan kanssa SWOT-analyysi Arviointi	Helmikuu 2014
Kasvatus- ja opetuspäällikkö ja minä	Keskustelu SWOT- analyysistä	Maaliskuu 2014
Asiakkaiden haastattelut	Kyselyt	Huhtikuu 2014
lapset (8) ja aikuiset (5)	Haastattelu	Toukokuu 2014
Pikku Wahrenin henkilökunta	Väliarviointitilaisuus jatkotoimintojen suunnittelu	Syyskuu 2014
Pikku Wahrenin henkilökunta	Keskustelua Toiminta-ajatus	Lokakuu 2014
Pikku Wahrenin henkilökunta	Loppuarviointi	Joulukuu 2014

Suunnittelu-
organisointivaihe

ja

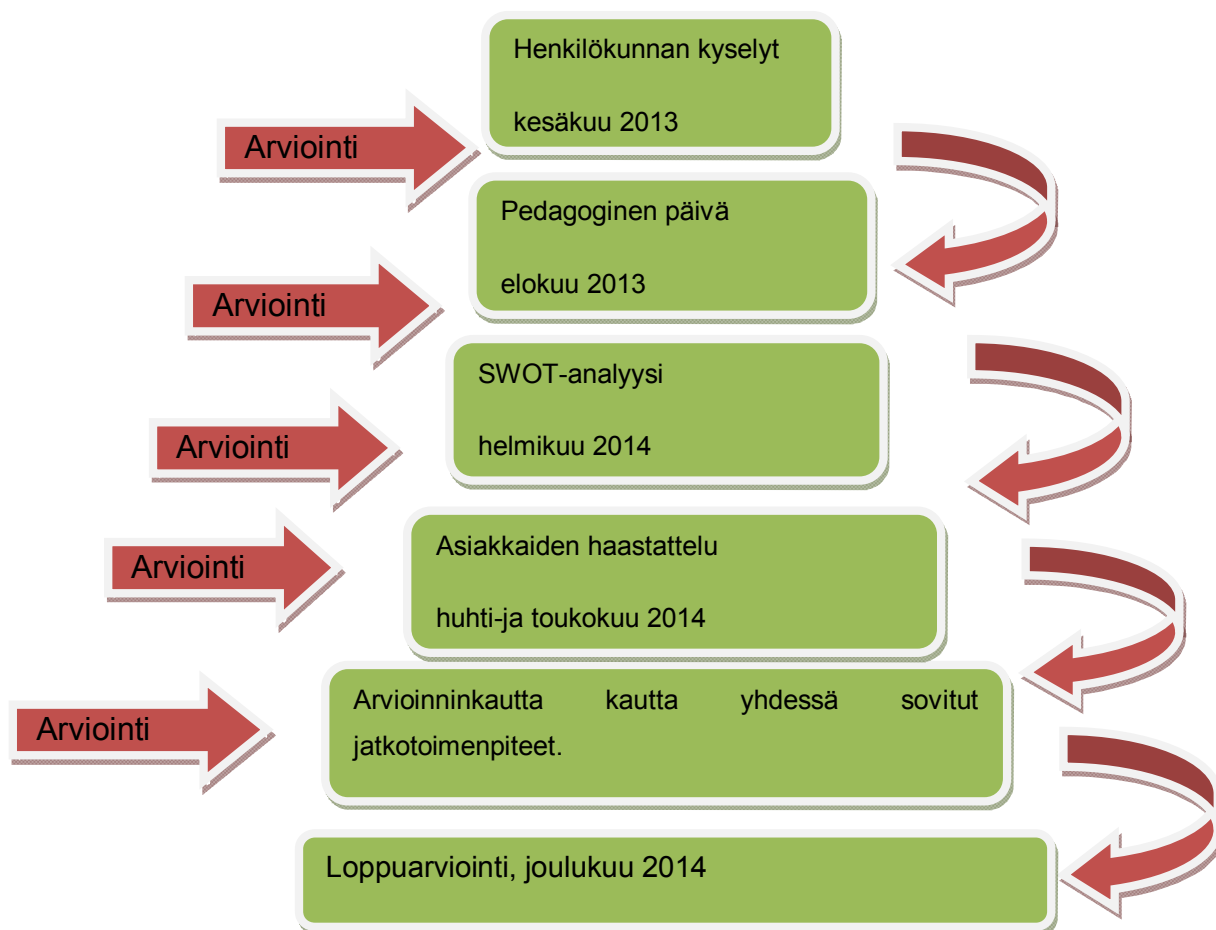
Toteutusvaihe

Arviointivaihe

Kuvio. 7. Kehittämismatriisi.

4.3 Kehittämisen välineet hankkeessa

Kehittämistoiminta on käytäntöä, jossa hyödynnetään erilaisia metodeja kehittämisen apuna. Kehittämistoiminnan menetelmien käyttötavat ovat usein monimuotoisia ja ne voivat vaihdella kehittämisprosessin myötä. Toikon ja Rantasen (2009, 157) mukaan tutkimuksellinen kehittämistoiminta ei ole tiedeperustaista tutkimusta, se on kehittämistä, jossa hyödynnetään tutkimuksellista logiikkaa. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta perustuu siihen, että tutkimus palvelee kehittämistä.

Kuvio 8. Kehittämishankkeen eteneminen ja kehittämisen menetelmiä.

Toikon ja Rantasen (2009, 167) mukaan metodit tarkentuvat ja täsmentyvät kehittämisprosessin kuluessa. Metodeja lähestytään sen mukaan ovatko ne prosessin hallintaa, osallistumista edistäviä vai tutkimuksellisia välineitä.

Prosessin hallintaa tukevat välineet voivat olla esim. tavoitteen ja toimijoiden määrittelyyn tarkoitettuja tekniikoita. Pelkkä toimijoiden nimeäminen ei kuitenkaan riitä. Heidät pitää myös saada sitoutumaan kehittämistehtävään, eli osallistumaan ja tuottamaan tehtävän vaatimaa tietoa. (Toikko ja Rantanen 2009 166- 169). Pedagoginen päivämme ideana oli yhteisen työn tekemisen näkökulmasta hakea myös sitoutumista työn kehittämiskohtien löytymiseen yhteisessä päivässä.

Pedagogisen päivän työskentelyssä on sekä osallistuva, että osallistava näkökulma. Toikon ja Rantasen (2009, 91) mukaan osallistumisella on kaksi suuntaa. Kehittäjät osallistuvat käytännön toimintaan, mutta myös toimijat osallistuvat kehittämiseen. Tässä kehittämishankkeena ideoita tuotettiin pedagogisen päivän luonnoitsijan esityksen pohjalta sekä SWOT-analyysin avulla (Qvalitas Forum 2014). Analyysin pohjalta valittiin yhteistyön kehittämisen kannalta oleelliset kohdat.

Omaan työyhteisöön kehittämishankkeen ”myyminen” oli haastava tehtävä, erityisesti koska kehittämishanke pohjautui oman työn uudelleen ajatteluun ja uusien työkäytänteiden omaksumiseen. Riippuen työtehtävästä asia kosketti kaikkia työyhteisön jäseniä. Asian olemassaolon tärkeyden toi sekin oman lisänsä hankkeen alkuun saattamiseen. Yhtenä perusteluna SWOT- analyysin valitsemisena menetelmäksi oli se, että ongelmakohdat löydettiin työkäytännöissä sekä ajattelussa eikä kenenkään yksittäisen henkilön tavasta tehdä työtä. Ilman työyhteisöä ei omakaan kehittämishankkeen olisi toteutunut. Työyhteisöni osallistui kehittämishankkeeseen innokkaasti ja vastavuoroisesti.

SWOT- analyysi pohjana kävimme keskusteluja työyhteisön sisällä päivä- ja iltapalavereissa. Kävin keskustelun SWOT- analyysin pohjalta myös mentorini kanssa, joka katsoi, että nämä työyhteisön sisäiset keskustelut analyysin pohjalta oli hyvä käydä läpi perinpohjaisesti. Haastattelua käytin kehittämisen

välineenä asiakkaille (lapset sekä vanhemmat) ja asiakasnäkökulman mukaan saamiseksi. Haastattelupohja oli hyvin joustava ja halusin vapaan keskustelun kautta saada tietoa laajasti. Vapaamuotoisessa haastattelussa haastattelijalla kysyy avoimia kysymyksiä tai vaan ohjaa keskustelua haluamaansa suuntaan (KvaliMOTV 2015). Avoimessa haastattelussa haastattelijalla ja haastateltavalla ovat kielellisessä vuorovaikutuksessa keskenään ja haastattelijana pyrin tekemään tilanteesta hyvin keskustelun omaisen ja luontevan.

4.4 Kyselylomakkeet

Ensimmäiset kyselylomakkeet laadin päiväkotia Pikku Wahrenin henkilökunnalle jo 13.6. 2013. Kysymykset toimivat alustavana tietona kehittämishankkeelleni. Kyselylomakkeita voidaan käyttää monien erilaisten tutkimusten osana, yhtenä useista tai ainoana tiedonkeruumenetelmänä. Toisen kyselylomakkeen laadin loppuarviointia varten 12.12.2014, jossa halusin tietää, miten henkilökunta oli kokenut kehittämishankkeen kokonaisuudessaan. Sekä arvioi itse omaa osallistumistaan kehittämishankkeen toteutuksen aikana.

Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja itse lukee esitetyn kirjallisen kysymyksen ja vastaa siihen myös kirjallisesti. (Vilkka, 2005, 74). Lomakkeen laatiminen on virhealtis prosessi, joka vaatii paneutumista asiaan. Myös vastaajien valinta, lomakkeiden toimitustapa vastaajille ja saatujen vastausten analysointi vaikuttavat työmäärän lisäksi luotettavuuteen. Vanhala (2005, 17- 18.)

Lomaketutkimuksissa on pyrittävä tutkimusongelman kannalta kattavaan, mutta samalla yksinkertaiseen ja helppotajuiseen kysymyksenasetteluun. Lomakkeen potentiaalisten palauttajien täytyy paitsi jaksaa, myös osata vastata kyselyyn. Valitsin avoimet kysymykset, koska halusin vastaajien ilmaisevan itseään omin sanoin. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997, 197) mukaan kyseinen tapa antaa vastaajalleen mahdollisuuden tunnistaa motivaatioon liittyviä seikkoja ja vastaajan viitekehyksiä.

Avoimien kysymysten suosijat perustelevat valintaansa sillä, että avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella

mielessään. Avointen kysymysten lähtökohtana omassa kyselyssäni oli myös se, että oletin saavani mukana kehittäjiltä vastauksia, koska vastaus tapahtui nimettömänä. Henkilökunnan kyselyt keräsin itse ja laitoin ne kirjekuoreen odottamaan analysointia. Kyselyiden vastausprosentti oli yhteensä 78% , eli kaikki eivät vastanneet avoimiin kysymyksiin. Hirsjärvi ym. (1997, 196) toteavat, että erityisryhmille kyselyjä lähetettäessä voi hyvinkin odottaa korkeampaa vastausprosenttia, koska aihe on heidän kannaltaan tärkeä. Henkilökunnan vastausmäärä selittyy kiinnostuksen lisäksi sillä, että kyselyn toteutin osana kehittämispäivän ohjelmaa.

4.5 Yhteinen pedagoginen päivä

Meillä on ollut Forssan kaupungin varhaiskasvatuksessa, joka toimintakauden alussa vuodesta 2009 lähtien järjestää yksi pedagoginen päivä henkilökunnalle, jossa varhaiskasvatuksen organisaatiot ovat voineet kokoontua suunnittelemaan pedagogista toimintaansa. Nämä yhteiset pedagogiset päivät ovat olleet hyvin antoisia ja vieneet pedagogista toimintaa eteenpäin ja nostaneet esille keskeisiä kysymyksiä.

Kesäkuussa 2013 henkilökunnalle tehdyn kyselyn perusteella lähdimme miettimään päiväkodin johtajan sekä yhden lastentarhanopettajan avustuksella tulevan pedagogisen päivän ohjelmaan. Opetus- ja varhaiskasvatuspäällikkö myönsi luvan ulkopuoliselle luonnoitsijan palkkaamisesta ja näin päädyimme Pedsis- kouluttaja Pirjo Salervoon. Toivoimme hänen keskittyvän varhaiskasvatuksen oppimisympäristön suunnitteluun ja järjestämiseen.

Olimme saaneet yhteisen kutsun opetus- ja varhaiskasvatuspäälliköltä, jossa kerrottiin, että päivän aloitus tapahtuu yhteisesti Forssa kaupungintalolla, valtuustosalissa, jonka jälkeen kukin organisaatio lähtee jatkamaan päivää omiin yksikköihinsä. Kutsu tuli jokaiselle henkilökohtaisesti sähköpostin välityksellä ja kutsu oli myös nähtävissä yksiköiden ilmoitustaululla. Tämä päivä oli henkilökunnan osalta työpäivä ja oli siis merkitty työvuorolistoinin koulutuspäivänä.

Päivä oli järjestetty asiakkaiden osalta niin, että he jotka tarvitsivat lapsilleen varhaiskasvatusta kyseisenä päivänä olivat ilmoittaneet aiemmin hoidon tarpeesta ja heidän lapsilleen järjestettiin hoitoa kahdessa päivähoitoyksikössä sijaisvoimin. Niille asiakkaille, joilla ei ollut tarvetta tai he pystyivät itse järjestämään hoidon kyseisenä ajankohtana, saivat maksuhyvityksen kyseiseltä päivältä.

Yhteisen aloituksen jälkeen siirryimme omiin päivähoidon yksiköihin, jossa aloitimme oman pedagogisen päivän ohjelman. Pedasis-kouluttaja Pirjo Salervon kanssa olimme olleet yhteydessä sähköpostitse ja hän tiesi meidän kehittämishankkeestamme. Hän oli ottanut tämän hyvin huomioon ja näin yhdessä pohdimme, millainen on hyvä ja monipuolinen varhaiskasvatuksen oppimisympäristö. Hyvin tarkkaan mietimme hyvän ilmapiirin vaikutuksesta oppimisympäristöön ja asiakkaisiin.

Pedasis-kouluttajan Pirjo Salervon luennon ja ruokailun jälkeen siirryimme miettimään henkilökunnan kanssa yhteisesti kehittämishankettamme. Kerroin kehittämishankkeen etenemisestä ja miten jatkamme iltapäivän kulkua. Täsmensin henkilökunnalle, että yhdessä tuotettu materiaali toimii pohjana opinnäytetyöraporttiini, joka on kaikkien luettavissa keväällä 2015.

Iltapäivän kulku lähti liikkeelle siten, että ideoimme yhteisesti ensin erileikkipisteitä kiinteänä osana oppimisympäristöä. Näiden erileikkipisteiden jälkeen jokainen henkilökuntaan kuuluva sai itse miettiä, mihin leikkipisteen kehittämisryhmään halusi osallistua. Näin huomioin osallistujan oman kiinnostuksen asiaa kohtaan ja näin sitoutuminen asiaa kohtaan oli parempi.

Saimme viisi erilaista kiinteästi pysyvää leikkipistettä oppimisympäristöömme ja seitsemän vaihtuvaa leikkipistettä, joiden tarkoituksena oli, että näitä leikkipisteitä vaihdetaan lasten mieltymyksen mukaan. Sovimme, että pienryhmissä henkilökunta lähti siis ideoimaan ja rakentamaan leikkipisteitä niin, että ottaisivat lapset mukaan tähän tehtävään.

Pedagogisen päivän loppuksi sovimme jatkotoimenpiteistä, että annamme tälle vaiheelle aikaa, jotta voimme kokeilla, miten nämä erileikkipisteet toimivat

käytännössä toimiessamme lasten kanssa. Sovimme, että seuraavassa iltapalaverissa palaamme asiaan..

4.6 Haastattelut

Haastattelu on yksi tiedonhankinnan perusmuoto. Huomioitavaa on, että haastattelu on hyvin joustava menetelmä, joka soveltuu monenlaisiin tarkoituksiin. Haastattelumenetelmäksi voidaan valita strukturoitu, puolistrukturoitu tai vapaamuotoinen haastattelu. Strukturoitu haastattelu noudattaa tiukasti ennalta määriteltyä kysymyslistaa ja haastateltavien tulee valita vastaus annetuista vaihtoehdoista. Haastattelun avulla voidaan saada perusteellista tietoa kehitettävästä asiasta.

Haastattelu on yksi osa omaa osallistavaa kehittämistyötäni ja samalla se on myös osa tutkimuksellista otetta kehittämiseen. Tutkivalle työotteelle tyypillinen piirre on se, että tunnustetaan kehitettävää työtä tekevien kyky ja oikeus tietämiseen (Toikko & Rantanen 2009, 157.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 11) mukaan, kun haluamme kuulla ihmisten mielipiteitä, kerätä tietoa, käsityksiä ja uskomuksia tai kun haluamme ymmärtää, miksi ihmiset toimivat havaitsemallamme tavalla tai miten he arvostavat tapahtumia, on luonnollista keskustella heidän kanssaan. Haastattelu on metodi, jonka tutkimuksen eri osapuolet kokevat yleensä miellyttäväksi. Se on lähellä arkista käytäntöä: ihmiset tietävät, mitä suurin piirtein on odotettavissa, kun heitä pyydetään haastateltaviksi.

Yksinkertaisin tapa määritellä haastattelu onkin nimetä se keskusteluksi, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. Haastattelu muistuttaa keskustelua monissa suhteessa. Molempiin sisältyy kielellinen ja ei-kielellinen kommunikaatio, joiden avulla välittyvät ajatukset, asenteet, mielipiteet, tiedot ja tunteet. Keskustelussa kuten myös haastattelussa molemmat osapuolet vaikuttavat toinen toisiinsa. Kummassakin tilanteessa ollaan kasvokkain. Kuitenkin haastattelu eroaa yhdessä olennaisessa suhteessa keskustelusta: haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on siis ennalta suunniteltua päämäärähakuista

toimintaa, kun taas keskustelulla saattaa olla myös pelkkä yhdessäolofunkitio. (Hirsjärvi & Hurme, 2010, 42.)

Asiakasnäkökulman tuottaminen haastattelun avulla

Katsoin tärkeäksi, että asiakkaiden ääni tulee kehittämishankkeessa kuulluksi. Ilman heitä varhaiskasvatuksen palveluille ei olisi tarvetta. Haastatteluihin laadin yksinkertaisen rungon. Haastattelutilanteessa johdattelin haastateltavaa muutamalla kysymyksellä ja näin annoin vastaajalle mahdollisuuden vastata kysymyksiin avoimesti ja kiireettömästi. Kaikki haastattelut tapahtuivat päiväkodilla ja vanhempien haastattelut suoritin varhaiskasvatuskeskustelujen yhteydessä. Toimin näin, koska katsoin, että näin en kuormita vanhempia näiden haastattelujen johdosta enempää. Aikuisten kommenttien alussa on merkintä A ja lasten L.

Uudet tilat joihin siirryimme aiheuttivat aluksi vanhemmissa suurta huolen aihetta. Muutama vanhempi halusi vaihtaa lapsensa päiväkotipaikkaa tämän huolen johdosta toiseen päiväkotiin. Huoli oli Loimijoen läheisyydestä ja joessa sijaitsevasta koskesta. Pihan sijainti oli toinen huolen aihe vanhemmissa. Pihamme tulisi sijaitsemaan pienen kävelymatkan päässä kauniissa Wahren puistossa, jonne oli matkaa päiväkodin sisätiloista 300 metriä.

A 1. En kokenut tuota jokea mitenkään pahaksi. Ei kai ketään lapsi sinne suoraan juoksisi. Meidän lapset ovat tottuneet pyöräilemään joen rannassa kulkevaa pyörätietä pitkin mummilaan.

A 3. Hiukan aluksi olin huolissani, koska pelkäsin tuota koskea, mutta ajattelin, että te olette pitämässä huolta lapolisista ettekä päästä niitä yksin sinne joenrantaan. Ja onhan siellä ne aidat.

L 2. Sitä koskea on kiva katsoa, kun mennään jumpalle (palolaitokselle).

L 5. Se (koski) on aaltokone, mutta se ei mene pois päältä. Sitä saa vain katsoa, mutta sinne ei saa mennä.

A 2. Enemmän olin huolissani tuosta pihan sijainnista, koska tuo liikenne tämän Wahren keskuksen luona on melkoinen.

A 4. Nuo kaahavat autoilijat huolettaa.

Luomalan (2008) mukaan, viestinnän ja kommunikaation keinoin on mahdollista ennakoita ja vähentää muutosvastarintaa ja pelkoja uutta kohtaan. Ennen väistötöihin siirtymistämme vanhemmille ja henkilökunnalle järjestettiin informaatiotilaisuus, jossa kaikkien oli mahdollisuus tuoda esille kysymyksiä, joihin halusivat vastauksia kaupungin ylimmältä johdolta.

A 4. Tuo eteinen on kaoottinen paikka, varsinkin aamuisin, kun tuon lastani tänne. Osa menee vessaan ja osaa tuodaan hoitoon.

A 5. Sisäliikuntatilojen puuttuminen on mietityttänyt, mutta onneksi pääsette sinne palolaitoksen saliin liikkumaan. Onneksi teillä on noita pienryhmätiloja, jotta voitte työskennellä pienryhmissä.

L 1. Vessassa ei saa olla rauhassa, joku aina ryskyttää ovea.

L 3. Apiloiden kotipesään ei saa mennä leikkimään. Eilenkin mulle sanottiin, ettei tänne saa tulla.

L 4. Sellanen paikka olis kiva, missä sais vain olla. Lukea kirjaa, missä olisi hiljaista ja olla rauhassa.

L 7. Toi iso tossa (piatsa) on kiva, siinä voi tehdä kaikkee kivaa. Mä muovailen ja pelaan siinä pelejä.

Tilojen suunnitteluun käytettiin paljon aikaa ja niitä muutettiin, jos tarvetta ilmeni kehittämishankkeen aikana. Suunnittelussa huomioitiin myös lasten mielipiteet ja ehdotukset mahdollisuuksien mukaan. Bronfenbrenner on ekologisessa teoriassaan määritellyt päiväkodin yhdeksi lapsen mikrosysteemiksi kodin ja kaveripiirin tavoin. Tämän ajattelun mukaan päiväkotito on ympäristö, jossa kehittyvä yksilö on itse vuorovaikutuksessa aktiivinen osapuoli. Kirsti Karila (2001, 282) toteaa, että arjen pedagogiikan laadun kannalta on olennaista, millaisen kasvu- ja oppimisympäristön henkilöstö onnistuu varhaispedagogiikan lähtökohtien ja kasvatuksen tavoitteiden pohjalta rakentamaan.

Forssan kaupungin varhaiskasvatuksen henkilökunta on sitoutunut toimimaan lasten parhaaksi. Varhaiskasvatuksessa toteutettava arvion antaminen sekä aito lapsen kohtaaminen ja kuuleminen sekä aikuisen läsnäolo on kirjattu

palvelulupauksiin. Näitä palvelulupauksia meidän tuli ja tulee noudattaa toimintaa suunniteltaessa lapsille päiväkotikoti Pikku Wahrenissa.

A 1. Meidän lapset viihtyvät pihalla, joten haluaisimme, että ulkoilua olisi päivän mittaan enemmän.

A 3. Toiminnassa haluaisin, että lapsen oma kiinnostus asioihin otettaisiin huomioon. Ei kaikkien tarvitsisi tehdä samaa asiaa. Valinnan mahdollisuuksia lisää lapselle.

A 5. On kiva, kun lapset voivat leikkiä ja toimia myös muiden ryhmien lasten kanssa.

L 1. Mää menen Apilohin kattoon mitä ne tekee ja auttaa niitä.

L 3. Kotileikki on kiva ja sitten petsit. Laulaminen on tylsää, kun pitää mennä tonne saliin (Musiikkikoulun sali).

L 7. Ne on kivoja, missä juostaan siellä palolaitoksella. Ja retket sinne kauas (metsään).

L 8. En mää tiedä, no autoleikki ja rakenteluhuone.

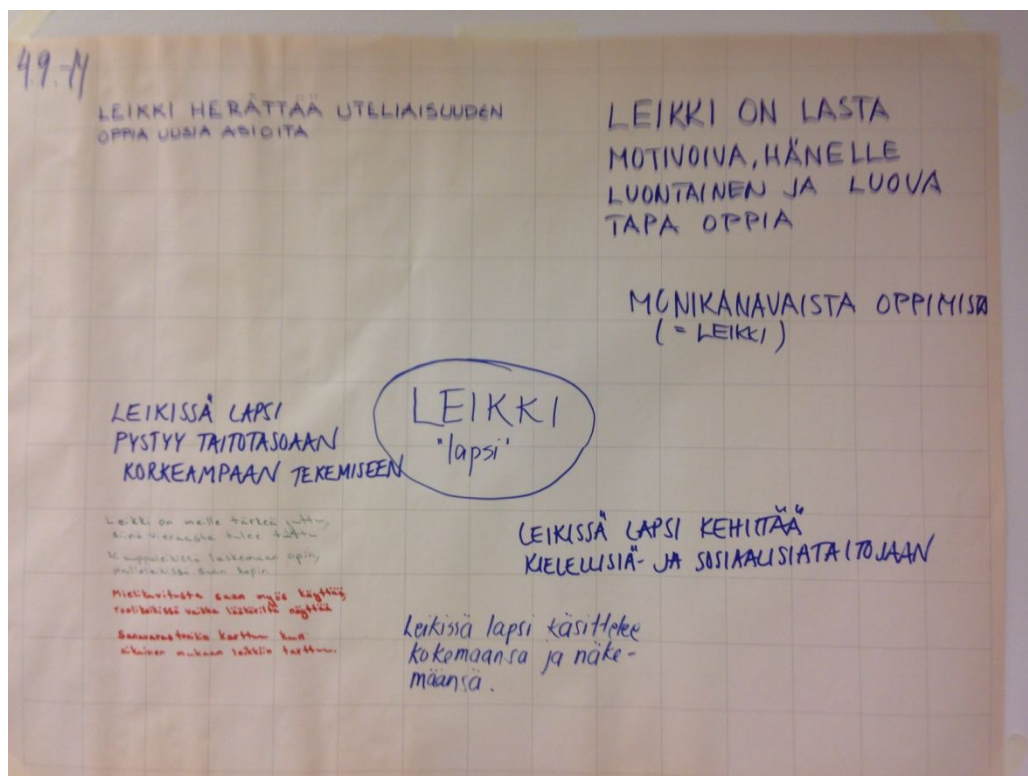
Toiminta sinällään ei riitä oppimiseen. Ymmärtääkseen välitöntä maailmaa lasten täytyy olla vuorovaikutuksessa sen kanssa. Lasten ymmärrys kehittyy sen myötä, kun lapset testaavat ajatuksiaan tai etsivät vastauksia kysymyksiin. Toiminnan kautta ja refleктоimalla näitä toimintoja lapset alkavat vastata kysymyksiin ja rakentamaan omaa ymmärrystään siitä, mitä asiat tarkoittavat tai tekevät. Eli lasten toiminnat, toiminnan pohdinta johtavat ajattelun ja ymmärryksen kehittymiseen.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN KESKEISET TULOKSET

5.1 Toiminta-ajatus

Syyskuussa 2014 kokoonnuimme päiväkotikoti Pikku Wahrenin tiloissa miettimään uutta toiminta-ajatustamme. Toiminta-ajatusta pohdittiin yhteistyössä päiväkodin henkilöstön kanssa palaverissa syys- ja lokakuun aikana. Päiväkodin henkilöstö sai kirjoittaa ajatuksensa miellekartta-tyylisesti. Alla olevaan miellekarttaan on kerätty näitä ajatuksia leikistä lapsen näkökulmasta katsottuna.

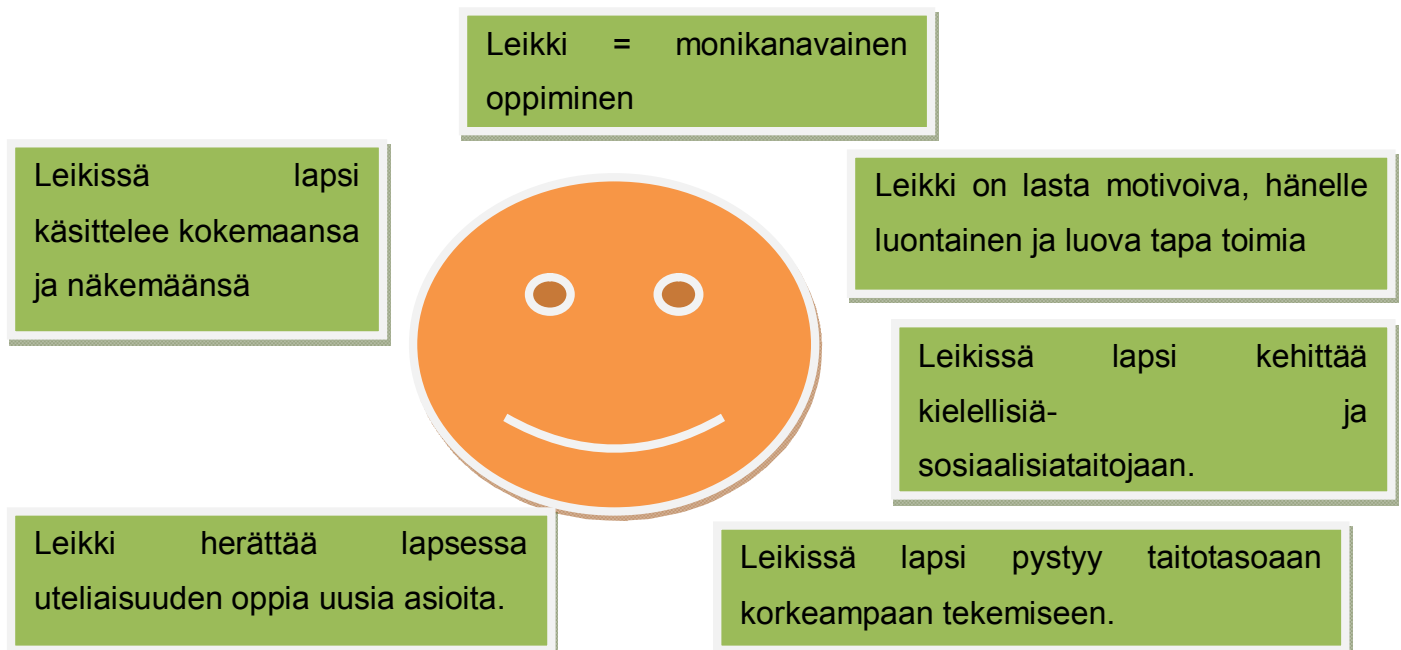

Kuva 1. Toiminta-ajatuksen miellekartta.

Päiväkotikoti Pikku Wahrenissa eletään rauhallista ja kiireetöntä arkea tavoitteena hyvinvoiva lapsi. Aktiivinen leikki, lapsilähtöisyys, lapsen kuuleminen ja tukeminen ovat tärkeitä asioita arjessamme. Päiväkodissamme vaalimme positiivista ja turvallista ilmapiiriä, jossa lapsella on hyvä olla ja jossa hänellä on mahdollisuus saada paljon erilaisia ja rikkaita oppimiskokemuksia aktiivisessa leikkiympäristössä.

Aktiivinen leikki on tärkeintä toimintaamme. Leikin avulla lapsi muodostaa ja vahvistaa ystävyyssuhteitaan, sekä tutkii, oppii ja kokeilee uusia asioita. Leikki on lapselle luontainen tapa käydä läpi tunteitaan ja kokemuksiaan sekä elää todeksi haaveitaan.

Meille on tärkeää, että jokaiselle lapselle löytyy leikkikaveri. Ikärajat hälvenevät niin ulko- kuin sisäleikeissäkin, kun eri ryhmien lapset saavat tutustua toisiinsa ja leikkiä yhdessä.

Kuvio 9. Leikin merkitys päiväkotikoti Pikku Wahrenissa.

5.2 Aktiivinen leikki / oppiminen

Aktiivinen oppiminen on lapsen omasta aloitteesta lähtevää oppimista, joka perustuu lapsen omakohtaisiin kokemuksiin ja kiinnostuksen omasta ympristöstä sekä haluun tutkia ja kokeilla. Aloite tulee oppimiseen aina lapselta itseltään, hän motivoitunut toiminnasta aivan eri tavalla kuin silloin, jos aikuinen päättää kaikki asiat hänen puolestaan, antaa valmiit vastaukset ja ratkaisee ongelmat.

Aktiivinen oppiminen on jatkuvaa löytöretkeilijänä ja keksijänä olemista. Samalla kun lapsi rakentaa kokemustensa kautta itselleen kuvaa häntä ympäröivästä maailmasta, ihmisistä, eläimistä, esineistä ja tapahtumista, hän liittyy siihen omia vaihtoehtoisia näkemyksiään. Keksijän roolissa lapsi käyttää välineitä ja sovittaa yhteen materiaaleja omaan tarkoitukseensa sopivasti ja saattaa päätyä uusiin ja yllättäviinkin lopputuloksiin.

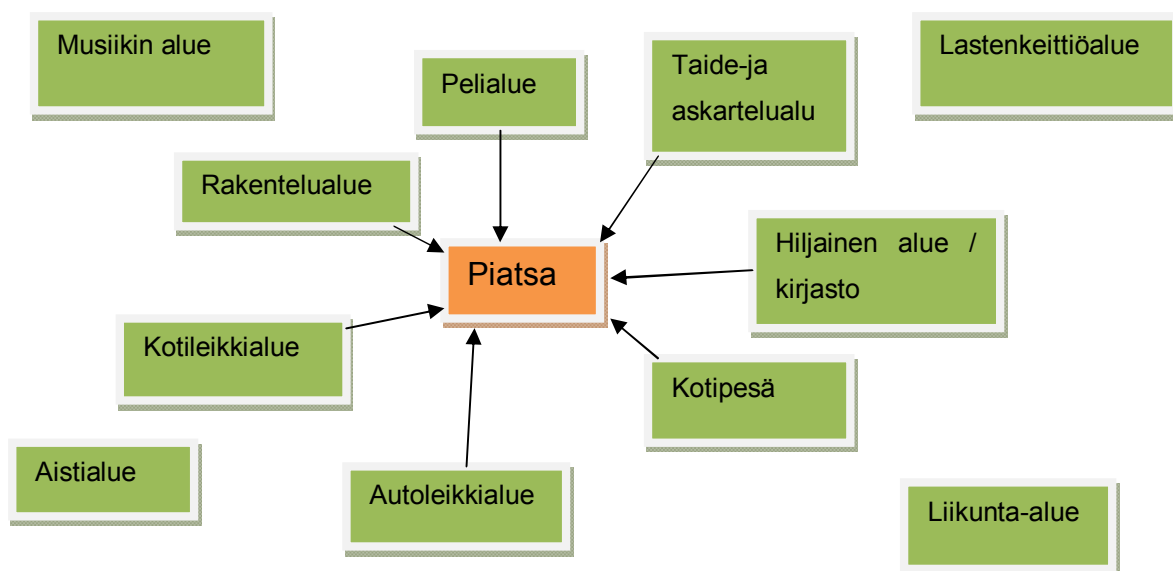
Päiväkodissämme on siis sovellettu aktiivisen oppimisen toimintatapaa vuodesta 2013 alkaen, jota on tämän kehittämishankkeen avulla kehitetty eteenpäin. Siitä on kehittynyt meille ominainen tapa ottaa huomioon lapsen kiinnostus, halu tutkia ja kokeilla. Emme tarjoa valmiita vastauksia vaan haastamme lasta ajattelemaan itsekkin. Omakohtaisten ja konkreettisten kokemuksien kautta lapsi saa muodostaa oman maailmankuvaansa. Aktiivinen oppiminen on mielestäni löytöretkeilijänä olemista, joka antaa lapselle mahdollisuuden luovasti ratkaista ongelmia. Tehtävämme päivän aikana on toimia lapselle turvallisena auttajana ja kannustajana.

Aktiivisen oppimisen edellytyksenä on toimintaympäristö, jossa on runsaasti tilaa sekä aktiivisille lapsille, että laajalle valikoimalle materiaaleja ja välineitä, jotka on sijoitettu matalille avohyllyille lasten nähtäville ja vapaasti saataville. Toimintatilojen suunnittelu on tärkeää, koska se vaikuttaa kaikkeen, mitä lapset tekevät eli heidän valinnan mahdollisuuksiinsa, keskenäisiin suhteisiin ja oivalluksiinsa kuinka käyttää materiaaleja ja välineitä. Henkilökuntana

pääsemme kokonaisuudessaan suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa lapsille.

Toimintaympäristön sisällöt rakennetaan havainnoimalla lapsia ja heidän mielenkiinnon kohteitaan. Meillä toimitaan myös erilaisissa ohjatuissa pienryhmissä sekä koko ryhmän yhteisissä tilanteissa. Aktiivisessa oppimisessa korostuu meille niin tärkeä asia eli lapsen osallisuus. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioidaan jo toimintaa suunniteltaessa. Lapsille annetaan mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä he haluavat tehdä, kenen kanssa ja millä alueella. Lasta ei jätetä yksin oppimisensa kanssa, vaan aikuiset ovat tukena havainnoiden ja haastaen lapsia toiminnassa eteenpäin.

Päiväkotimme on jaettu useisiin alueisiin, jotka yhdessä muodostavat monipuolisen toimintaympäristön. Niitä voivat olla esimerkiksi taide-, rakentelu-, kotileikki- ja liikunta-alue. Olemme ottaneet näin kaikki tilat hyötykäyttöön. Joten näin olemme saaneet tilaa lasta kohden enemmän, koska leikkialueet sijaitsevat koko päiväkodin alueella.

Kuvio 10. Leikkialueet päiväkotikatu Pikku Wahrenissa.

Sekä muut leikkialueet esimerkiksi juna-, lego-, barbi- ja ritarileikkialueet. Olemme luoneet myös vaihtuvan leikkialueen, johon vaihdamme toiminnan

kohteen lasten toiveiden mukaisesti. Näitä toimintoja ovat, kampaamo-, kauppa-sairaala- ja roolileikki. Olemme näin saaneet enemmän aikaa lapsen omaehtoiselle leikille ja toiminnalle. Lapsi saa itsenäisesti valita leikkialueen ja kaverinsa. Toimintaa lapsi voi jatkaa päivästä toiseen leikkialuiden mukaan. Näin lapset oppivat spontaanin leikin kautta erilaisia asioita on myös lasten luontainen tutkimisenhalu on yhtä luonnollinen tapa oppia. Näin lapset havainnoivat ja kyselevät paljon, pohtivat ja perehtyvät hyvin mielellään moniin ympäröivän kulttuurin piirteisiin.

Materiaalit ovat lasten saatavilla ja niiden paikat on merkitty lapsille ymmärrettävällä tavalla. Muutamme alueita tarvittaessa niin, että ne pysyvät lapsia kiinnostavina. Arvostamme lasten omia tuotoksia ja säilytämme niitä nähtävillä.

Toiminnassamme toistuvat suunnitelma – toiminta – palaute -vaiheet lasten kanssa. Lasten ja aikuisten yhteisen suunnitteluajan tarkoitus on tukea lapsen ajattelua ja kielellistä kehitystä. Lisäksi sen avulla lapsi voi havaita, että asiat tapahtuvat häntä varten ja niihin voi itse vaikuttaa. Toiminta-aikana lapset toteuttavat kiinnostuksensa mukaan omia suunnitelmiaan eri alueilla. Tarkastelemme toimintaa palautevaiheen aikana. Silloin jaamme ideoita toisillemme ja arvioimme omaa tekemistämme.

5.3 Leikkipisteiden valintataulut

Leikinvalintataulu on varhaiskasvatusyksiköiden vapaan leikin tilanteissa käytettävä työväline ja se on osa yhdysvalloissa syntynyttä high scope –menetelmä. Eeva Lius on suomentanut menetelmän perusteet teokseen ”Tutkin, leikin, opin”. Suomessa taulua nimitetään myös aktiivisen oppimisen -tauluksi tai leikkitauluksi. Jauhola ym. (2005 –2007, 40) viittaavat puolestaan teoksessaan Monikulttuurinen varhaiskasvatus samaiseen menetelmään käyttäen siitä nimeä leikkipaikkataulu.

Leikinvalintataulua varten otettiin kuvat kaikista vapaan aktiivisen leikin tilanteessa käytettävistä leluista, peleistä ja leikeistä, ja niistä osa valitaan

taululle päivittäin / viikottain. Taululla olevan leikkikuvan lisäksi myös leikkipaikan välineet merkitään kuvalla ja tekstein, jotta lasten olisi mahdollisimman helppo hahmottaa leikit kokonaisuudessaan. Leikkitilat rakennettiin niille sopiviin paikkoihin, ne rajattiin toisistaan esimerkiksi huonekalujen tai sormien avulla tarvittaessa, jos tilat ovat hyvin laajat, ne voitiin myös värikoodata isojen mattojen avulla erottaakseen toisistaan.

Lapsen tehtävänä on valita leikkikuvan perusteella taululta mieluisin leikki ja sitoutua siivoamaan se leikin päätyttyä. Aikuinen on etukäteen määritellyt, kuinka monta lasta mihinkin leikkiin mahtuu ja leikkijöiden määrät on ilmoitettu leikkikuvan vieressä joko numeroin tai erilaisin merkein.

Näitä määriä voidaan kuitenkin soveltaa lasten toiveiden mukaisesti ja heidän kanssaan on tarkoitus neuvotella muutenkin kaikesta tauluun liittyvästä. Taulun ei ole tarkoitus olla aikuisjohtoinen, vaan mahdollisimman paljon lasten toiveita huomioon ottava. Tavoitteena oli myös, että lapset käyttäisivät taulua mahdollisimman itsenäisesti ilman ohjaajan apua.

Kun lapsi valitsee leikkiä taululta, hän siirtää nimilappunsa, oman kuvansa tai pyykkipoikansa valitsemansa leikkikuvankohdalle. Näin ryhmän aikuiset ja muut lapset pystyvät seuraamaan, mitä kukin on leikkimässä, kenen kanssa ja missä. Lapsella on myös mahdollisuus vaihtaa leikkiä kesken aktiivisen leikki tuokion niin usein kuin tahtoo, kunhan siivoaa edellisen leikin aiheuttamat sotkut. Leikkiä vaihdetaan siirtämällä omaa nimeä tai valokuvaa toisen leikkikuvan alle, jos siellä on vapaata tilaa.

Leikinvalintataulun tarkoituksena oli saada lapset keskittymään valitsemaansa leikkiin sekä kannustaa lapsia ottamaan toiset huomioon. Kuvien tehtävänä puolestaan on auttaa lasta hahmottamaan mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin sekä auttaa leikin löytämisessä. Leikinvalintataulu toimii parhaiten suunnattuna päiväkodin vanhimmille lapsille, mutta se on sovellettavissa myös erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille sekä lähes kaikenikäisille lapsiryhmille.

Kuva 2. Leikkivalintataulun käyttö, päiväkotikoti Pikku Wahren.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

Kehittämishanke lähti liikkeelle arjessa olevasta kehittämiskohteesta. Hankkeen tarkoituksena oli luoda aktiivinen leikkipedagogiikka ja tältä pohjalta uusi toiminta-ajatus päiväkotiki Pikku Wahreniin. Hanke käynnistyi kesäkuussa 2013, jolloin olin saanut esimieheltä ja päiväkodin johtajalta hyväksynnän kehittämishankkeelle. Hanketta lähdettiin tämän jälkeen viemään eteenpäin koko päiväkotiki Pikku Wahrenin henkilökunnan voimin.

Kehittämishanke eteni hankkeille tyypilliseen tapaan arvioinnin ja uudelleen suuntaamisen kautta, keskustelujen myötä. Kehittäjänä jouduin miettimään aineistonkeruun menetelmiä, miten ne parhaiten suuntaisin henkilökunnalle ja asikkaille. Olin alun perin suunnitellut haastattelevani kaikki kehittämiseen osallistuvat, mutta ajan säästämiseksi ja hankkeen etenemiseksi päädyin kyselylomakkeiden käyttämiseen henkilökunnan osalta tiedonkeruussa. Haastattelut toteutin oman pienryhmäni lapsille ja vanhemmille.

Tämän kehittämishankkeen aikana arviointia suoritettiin koko prosessin ajan. Kehittämishanketta voidaan siis parhaimmillaan kutsua oppivaksi projektiksi. Oppiva projekti liittyy oppivaan organisaatioon, jolloin on kyse hankkeen ja hankeryhmän kyvystä hyödyntää omia kokemuksiaan toimintansa kehittämiseksi ja myös siirtämään kokemuksensa muihin hankkeisiin. Oppivissa organisaatioissa avainvalmiuksien on todettu olevan yhteisön sosiaalisessa prosessissa. (Rissanen 2002, 117–121.)

Kehitettävät kohteet

Kehitettävä asia oli laajakokonaisuus ja kosketti kaikkia toimijoita päiväkotiki Pikku Wahrenissa. Aktiivisen leikkipedagogiikan luominen ja siihen liittyvä aikuisten toiminnan muuttaminen vei aikaa, koska jokaisen aikuisen täytyi sisäistää uudenlainen tapa toimia lasten kanssa. Aikuisilta tulitaisiin vaatimaan toiminnassaan lasten kanssa herkkyyttä, notkeaa ajattelua ja liikkuvaa mieltä.

Aikuisen tulee tunnistaa lapsen luova leikki-idea ja autettava hänen kehittämään sitä, mutta varottava tyrkkimästä omia ajatuksiaan lapselle.

Toimintaympäristön muuttaminen erileikkialueiksi tapahtui suunnittelun- ja arvioinnin kautta, jotta saisimme mahdollisimman hyvän ja toimivan kokonaisuuden aikaiseksi. Sovimme, että toimintaympäristöä koskeviin asioihin tulee jokaisella henkilökuntaan kuuluvalla olla aktiivinen rooli myös tulevaisuudessa. Näin tulemme saamaan parhaan lopputuleman lasten aktiiviselle leikkipedagogiikalle. Lasten ääntä tulee kuunnella hyvin herkällä korvalla ja ottaa heidät mukaan jo suunnittelu, että myös toimintavaiheessa.

Voisin todeta, että oli ensiarvoisen tärkeää saada asiakkaiden näkökulma mukaan kehittämishankkeeseen. Näin saimme tietoa, miten vanhemmat ja lapset kokevat uudet tilamme ja toimintamme. Mielestäni pystyimme lisäämään tämän kehittämishankkeen aikana kasvatuskumppanuutta, koska kuuntelimme ja otimme aidosti huomioon vanhempien tuomia näkökulmia tilojen toimivuuteen ja toimintaamme. Lasten osallisuus lisääntyi leikkipisteiden suunnittelussa ja he saivat osallistua myös perustamisvaiheeseen esimerkiksi barbileikin huonekalu –projektiin valmistelemalla kierrätysmateriaalista huonekaluja barbeille.

Aktiiviset lapset ovat kyselijöitä ja tutkijoita. He muodostavat oletuksia ja testaavat niitä käyttämällä ja yhdistelemällä materiaaleja siten, että niissä on järkeä lapsen mielestä. Tutkijoina lapset luovat omia hienoja ratkaisujaan ja tuotoksia. Lapsen tuotokset saattavat olla aikuisen mielestä sotkuisia ja epäselviä, mutta se prosessi, mitä lapset ajattelevat ja missä he tuottavat näitä luomuksia, on tapa, miten lapset oppivat ymmärtämään maailmaa. Aikuisen on tärkeää oppia tuntemaan, että lasten tekemät virheet ovat yhtä tärkeitä kuin lasten onnistuneet tekemiset.

Uuden toiminta-ajatuksen luominen kehittämishankkeen pohjalta tapahtui syventävien keskustelujen pohjalta leikin merkityksestä päiväkodissamme. Tämä toiminta-ajatus kiteyttää toimintamme ja sitä voidaan käyttää toimintamme mittapuuna. Toiminta-ajatus tulee toimimaan päiväkodin

johtoaajatuksena, joka määrittää toiminnan henkeä ja suuntaa. Asiakkaille toiminta-ajatus kertoo sen, mitä tavoittelemme toiminnallamme.

Leikinvalintataulujen käytön opetus lapsille tapahtuu jokaisen ryhmän aikuisten johdolla. Ryhmä saa itse miettiä, millaiset merkit ottavat käyttöön eli mikä sopii heidän ryhmäänsä parhaiten. Onko se kuva lapsesta, lapsen nimi vai pyykkipoika, missä on lapsen nimi. Aluksi näiden leikinvalintataulujen idean opettelu päiväkodin pienempien lasten kohdalla tuotti hankaluutta. Voisin todeta, että leikinvalintataulujen idean saa parhaiden ”myytyä” yli kolmivuotiaille lapsille.

Kehittämishankkeen onnistuminen

Kokonaisuutena hankkeesta voisi sanoa, että se onnistui hyvin. Ohjaustilanteet työssä ja ohjaavan opettajan kanssa veivät työtä eteenpäin. Työpaikan mentorin kanssa työn etenemistä käytiin läpi keskusteluiden kautta. Työyhteisössä nostin keskusteluihin arjen työn lomassa erilaisia hankkeesta nousseita asioita.

Osallistamisen ja eri menetelmien käyttäminen sujui tyydyttävästi. Hanke kuitenkin eteni ja jälkeinpäin ajatellen sain hankittua tietoperustaa työlle erittäin hyvin. Raportin rajaamisen vuoksi on ollut pakko tehdä valintoja. Kehittämishankkeen ajallinen ajankohta osui hyvään kohtaan, koska olimme muuttaneet uusiin toimintatiloihin. Näin meillä oli mahdollisuus kehittää ainutlaatuista toimintaan Forssa kaupungin varhaiskasvatukseen. Kokonaisuudessa kehittämishanke vei ajallisesti pitkän ajan, joten näin ollen oli huomattavissa osallistujien sitoutuneisuuden vähenemistä kehittämishankkeeseen hankkeen viimeisillä metreillä. Sitoutuneisuuteen vaikutti osaksi myös varhaiskasvatuksen toiminnan laajeneminen kehittämishankkeen aikana päiväkotikoti Pikku Wahrenissa.

Kehittämistyö arvioidaan tavoitteiden toteutumisen kannalta. Ruuskan (2007, 275) mielestä voidaan puhua onnistuneesta kehittämistyöstä ja hankkeesta, kun tavoite saavutetaan aikataulun mukaisesti. Hankkeen tavoite toteutui ja

kehittämisprosessin aikana luotiin aktiivinen leikkipedagogiikan toimintamalli ja toiminta-ajatus päiväkotikoti Pikku Wahreniin.

Kehittämishanke on vastannut hyvin tehtäväänsä. Pelkästään se, että yhdessä kokoonnuimme miettimään aktiivista leikkipedagogiikkaa ja toiminta-ajatustamme, oli suuri harppaus kohti yhdessä tehtyä työtä. Asioiden yhdessä suunnittelu, toteutus ja arviointi on tuonut päiväkotimme uuden työn kulttuurin, jonka katson olevan tämän aktiivisen leikkitoimintamallin perusta.

” Kun ympäristö kutsuu leikkiin, lapset löytävät paikkansa.”

Kalliala & Tahkokallio

LÄHTEET

Alasoini, T. 1999. Organizational innovations as a source of competitive advantage. Teoksessa Schientock, G. & Kuusi O. (toim.) Transformation towards a learning economy. Helsinki: Sitra 213,41 - 53.

Alasuutari, M. 2009. Kasvatusinstituutiot lapsuuden rakentajina. Teoksessa Alanen, L. & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. 54–69. Tampere: Vastapaino.

Bredikyte, M., & Hakkarainen, P. 2014. Kehittyvän leikkipedagogiikan perusteet. Vilnius: Kirjapaino UAB BALTO print.

Cable, C.; Miller, L. & G. Goodliff. 2010. Working with children in the early years. Second edition. The Open University. London: Routledge.

Forssankaupunki.Viitattu
https://www.otakantaa.fi/fiFI/Selaa.hankkeita/Forssankaupunkistrategia_2030

30.3.2014

Hakkarainen, P. 2001. Leikki ja kehitys. Teoksessa K. Karila, J. Kinon & J. Virtanen (toim.), Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: Juva, 184–203.

Hakkarainen, P. 2004. Leikki lapsen toimintana. Kirjassa: Liisa Piironen (toim.) 2004:Leikin pikkujättiläinen. Helsinki: WSOY, 160 -167.

Hakkarainen, P. 2008. Leikki ja leikin ohjaus varhaiskasvatuksessa. Kirjassa: Aili Helenius ja Riitta Korhonen (toim.) 2008. Pedagogiikan palaset. Johdatus varhaiskasvatukseen ja –kehitykseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 99-107.

Heikkilä, A., Jokinen P. & Nurmela, T.2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.

Heikkinen, H.L.T.; Huttunen, R.& Kakkori, L. & Tynjälä, P. 2006. Totuuden ongelma. Teoksessa Heikkinen, H. L. T.. Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 163–183.

Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Helsinki. Kirjayhtymä.

Helenius,A. & LummeLahti,L. 2013. Leikin käsikirja. Juva. PS-kustannus Bookwell.

Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna. Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S.; Remes, P.,& Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita.15. Uudistettu painos. Hämeenlinna: Kirjayhtymä Oy.

Hujala,E.; Fonsén, E. 2010. Työyhteisön pedagoginen kehittäminen työhyvinvoinnin perustana päivähoitossa--projektin loppuraportti. Tampereen yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, Varhaiskasvatuksen yksikkö.

Hännikäinen, M. 2004. Leikki ja leikillisuus yhteenkuuluvuuden tunteen rakentajina. Kirjassa: Liisa Piironen (toim.) 2004:Leikin pikkujättiläinen. Helsinki: WSOY, 150 –157.

Jauhola, H.; Bisi, A. & Järvi, I. & Rusama, P. 2005–2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus – B-työmenetelmiä. Teoksessa Jauhola, H., Bisi, A., Järvi, I. & Rusama, P. (toim.) 2005 –2007.

Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä: leikkikulttuuri ja yhteis-kunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa. Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Tallinna. Gaudeamus Helsinki University Press.

Karila, K. & A. R. 2001. Nummenmaa. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkot. Helsinki: WSOY.

Karila, K. 2001. Moniammatillisuus ja päiväkotitoiminnan suunnittelun perusteita. Teoksessa Helenius, A.; Karila, K., & Munter, H., & Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmevuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WSOY, 271-287.

Karila, K.; Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva. PS-kustannus. WS Bookwell Oy.

Karila, K. & Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tallinna. Osuuskunta Vastapaino.

Karimäki, R. 2004. Leikki on lapsen maailma. Kirjassa: Piironen Liisa (toim.). 2004. Leikin pikkujättiläinen. Porvoo. WS Bookwell Oy.

KvaliMOTV. Viitattu 6.1.2015. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_1.html.

Kyrö, P. 2004. Tutkimusprosessi valintojen polkuna. Tampere: Tampereen yliopisto.

Lasten Forssa. Vox Forssa. 2.2015 <http://www.forssa.fi/UserFiles/forssa/Image/lapsetjanuoret/Dia3.JPG>.

Leontjev, A.N. 1981. Problemy razvitiya. Problems of psychic development. Moscow.

Lindqvist, G. 1998. Leikin mahdollisuudet: luovaa leikkipedagogiikkaa päiväkotiin ja kouluun. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Linroos, J-E. & Lohivesi, K. 2004. Onnistu Strategiassa. Helsinki. WS Bookwell Oy.

Lius, E. 1993. Leikin, tutkin, opin. Toiminnan iloa esiopetukseen. Perustuu teokseen Hohmann, M.; Banet, B. & Weikart, D. 1979. Young children in action -A manual for Preschool Educators. High/scope educational research foundation. Hämeenlinna: Karisto.

Mannerheiminlastensuojeluliitto. Viitattu 26.1.2015. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/leikin_merkitys_lapselle/.

Mikkola, P. & K. Nivalainen. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään: näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.

Ojala, M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Parrila, S. 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Pesonen, H. 2007. Laatua! Asiantuntijaorganisaation laatuopas. Juva. WS Bookwell Oy.

- Puhakainen, J. 2001. Lapsen aika. Puheenvuoro lasten liikunnasta ja urheilusta. Helsinki: LIKE kustannus.
- QvalitasForum. 2014. Viitattu 5.1.2014. Swot-analyysi. <http://www.qualitasforum.fi/Laadunty%C3%B6kalut/SWOTAnalyysi/tabid/132/Default.aspx>.
- Raittila, R. 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tallinna. Osuuskunta vastapaino.
- Rissanen, T. 2002. Projektilla tulokseen. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Pohjantähti.
- Ruuska, K. 2007. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Helsinki: Talentum.
- Sawyer, R. K. 1997. Pretend Play As Improvisation: Conversation in the Preschool Classroom.
- Seppänen - Järvelä, R. 2006. Suunnittelurationalismista hyviin käytäntöihin. Kehittämisen menetelmien ja ajattelutapojen muodonmuutos. Teoksessa Seppänen - Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyksiä. Helsinki: Stakes, 17–33.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007:7. Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet.
- Särkkä, S. 2012. Leikin ohjaamisen merkitys päiväkodin kasvatustyössä. Pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteen yksikkö. Tampereen yliopisto.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 11.11.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 5.2.2014.: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 19.2.2015. <http://www.thl.fi/documents/605877/747474/leikissa+lapsen+sisainen+ja+ulkoinen+maailma+kohtaavat.pdf/8acaf3f2-4379-4016-b3b6-7b9cca34b7ff>.
- Toikko, T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Trawick - Smith, J. & Dziurgot, T. 2011. "Good-fit" teacher-child play interactions and the subsequent autonomous play of preschool children Early Childhood. Research Quarterly 26, 110-123.
- Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos
Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu 2008. Luomala, A. Viitattu 31.3.2015. <http://www.uta.fi/jkk/synergos/tyohyvinvointi/oppaat/muutoskirja.pdf>.
- Vanhala, T. 2005. Kyselylomakkeet käytettävyytutkimuksessa. Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. (toim.) Käytettävyytutkimuksen menetelmät. Tampereen yliopisto, Tietojenkäsittelytieteiden laitos B-2005-1, 17-36.
- Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö 2007:72.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. 1. painos. Tammi.

Wikipedia. Viitattu 5.2.2015. http://fi.wikipedia.org/wiki/P%C3%A4iv%C3%A4kotitoiminta_Suomessa.

Alkurtoistuskysely henkilökunta 13.6.2013

1. MITEN SINÄ HALUAISIT KEHITTÄÄ LEIKKIÄ PEDAGOGISEEN SUUNTAAN?

---

2. MILLAINEN OLISI SINUN MIELESTÄSI PARAS RAKENNE PÄIVÄLLE?

---

3. RYHMIEN VÄLINEN YHTEISTYÖ (miten koet, näet ja millaiset ryhmät?)

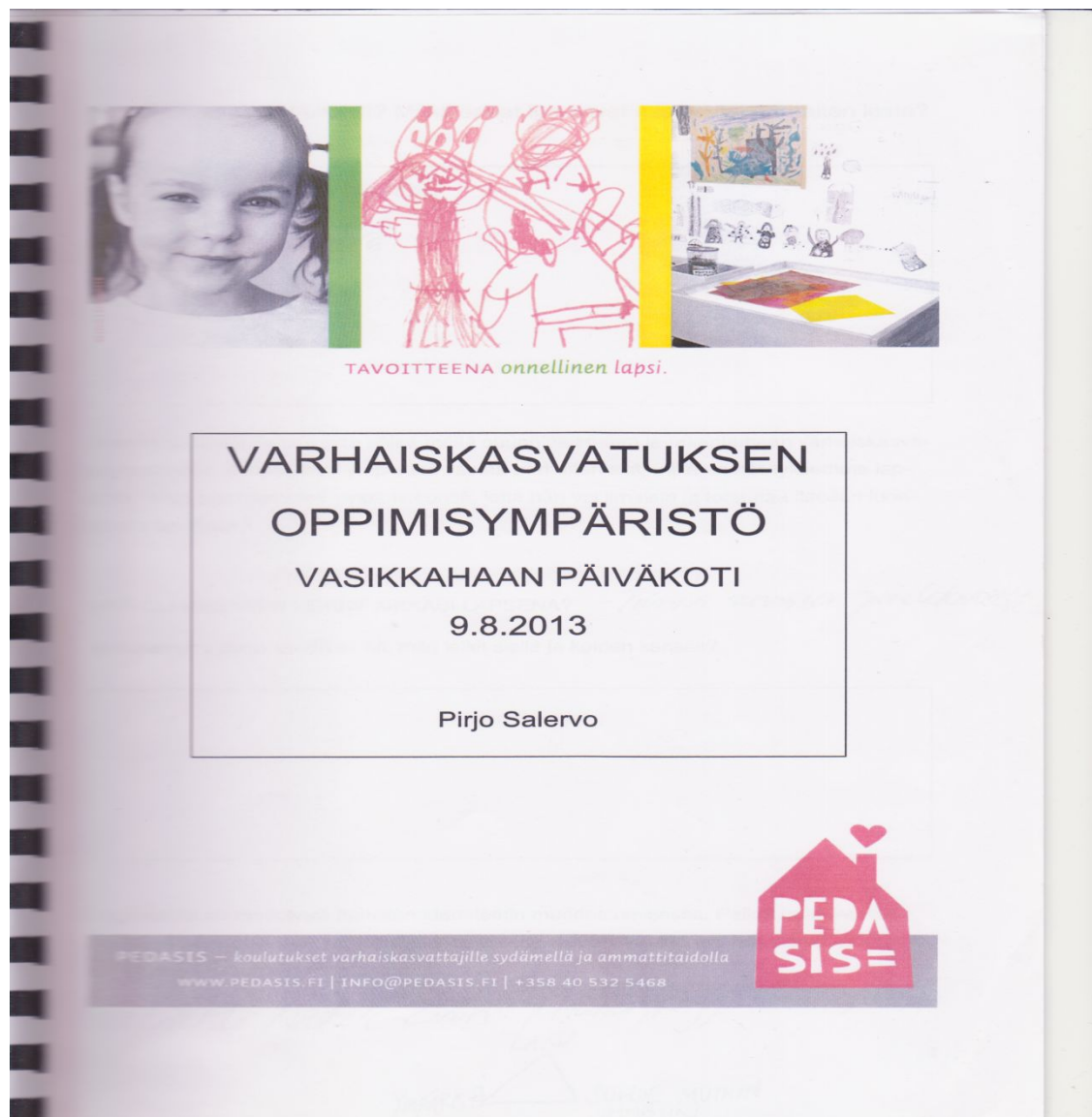

Palauta kysely minulle kesälomien jälkeen perjantaina 9.8.2013 Mielelläni luen vastaukset, joten ethän hukkaa tai unohda kehittämiskyselyä!

KIITOS! Minna

Pedagoginen päivä 9.8.2013

Liite 3.

SWOT -analyysi, helmikuu 2014

VAHVUUDET <ul style="list-style-type: none"> - LASTEN LEIKKI LISÄÄNTYY ->MOTIVOITUNEISUUS - LAPSEN KUULEMINEN LISÄÄNTYY->KIINNOSTUSTEN KOHTEET HUOMIOIDAAN - MYÖNTEINEN HUOMIO LAPSEEN - LAPSET OPPIVAT TOISILTAAN ->HILJAISETKIN LAPSET MUKAAN - TIIMITYÖ VAHVISTUU -->YHTEISTYÖ (MUSKARI, KIRJASTO, PALOLAITOS) - YHTEISHENKI PARANEE JA TIIVISTÄÄ YHTEISTYÖTÄ - SUUNNITELTU LEIKKIYMPÄRISTÖ - LAPSILÄHTÖINEN->LÄHTÖISIN MEISTÄ EI YLHÄÄLTÄPÄIN OHJATTU - OMIEN VAHVUUKSIEN KÄYTTÖ	HEIKKOUEDET <ul style="list-style-type: none"> - MENNÄÄN SIELTÄ MISSÄ AITA ON MATALIN->SITOUTUNEISUUS KO. TOIMINTAAN - TILOJEN ÄÄNIERISTYS - MATERIAALIEN RIITTÄVYYS->LELUIEN VÄHYYS->ONKO LELUT TARPEEKSI MOTIVOIVIA? - ISOT RYHMÄT->TILOJEN RIITTÄVYYS - OSA LEIKKIKOIKOISTA LIIAN AHTAITA - HENKILÖKUNNAN POISSAOLOT - ILTAPÄIVÄT SISÄLLÄ (SUURI RYHMÄKOKO, MELU, VÄHÄMÄÄRÄ HENKILÖKUNTAA) - KIIREEN TUNTU - SADE/PAKKASSÄÄLLÄ PORUKAN JAKAMINEN - LIIAN LYHYT LEIKKIKAUAKA USEIN MUIDEN TOIMINTOJEN VUOKSI !!! - LIIAN VÄHÄN AIKAA LEIKKIKOIKOILLA KOKOONTUA SUUNNITTELEMAAN JA TOTEUTTAMAAN - UUDEN AJATUSTAVAN OMAKSUMISEN HITTAUS->AIKUISET EIVÄT AJATTELE SAMALLA TAVALLA!!!
MAHDOLLISUUDET <ul style="list-style-type: none"> - TILAA UUSILLE AJATUKSILLE, TOIMINTAMALLEILLE->MITÄ VOISI TEHDÄ TOISIN? - PIENRYHMIIN JAKO - TILOJEN KÄYTTÖ LUOVASTI ->UUDET TILAT - PORRASTETTU TOIMINTA->PIENET RYHMÄT - LASTEN OSALLISTAMINEN LEIKKIPISTEIDEN SUUNNITTELUSSA JA TOTEUTUKSESSA - LEIKKIPISTEIDEN MUUTETTAVUUS, JOS SE EI TOIMI - KEHITTÄÄ OMALAISTA MIELEKÄSTÄ TOIMINTAA ->MONIPUOLINEN TEKEMINEN - SOSIAALISET TAIDOT KASVAVAT - TOIMINTA ON RAUHALLISTA JA KAIKILLA ON MUKAVAA TEKEMISTÄ	UHAT <ul style="list-style-type: none"> - TOIMINTA JÄMÄHTÄÄ PAIKOILLEEN->AIKA SUUNNITELULLE - HENKILÖKUNTA EI SITOU DU TOIMINTAAN->PALATAAN VANHOIHIN URIIN EIKÄ MUUTOSTA TULE - PAINE MUUTTA AJATTELUTAPAA SAMANLAISEKSI KUIN MUILLAKI PÄIVÄKODEILLA->NEUVONTA YLHÄÄLTÄPÄIN - HENKILÖSTÖN VAIHTUVUUS->SIJAISET - SÄÄNTÖJEN PUUTTUMINEN LEIKKIPISTEILTÄ - EI AIKAA KOKOONTUA TIIMEITTÄIN SUUNNITTELEMAAN TAI MATERIAALIA EI SAA HANKKIA (LELUJA) ->MOTIVAATIO LASKEE - RYHMÄKOOT->TILAT PIENENEE - HENKILÖKUNNAN RIITTÄVYYS - KOKONAISUUDEN HÄMMÖTTÄMINEN VAIKEAA, KAIKILLA EI ONN LAINKAAN - LEIKIN JATKETTAVUUS

Leikkipisteiden suunnittelurunkoja, kotileikki

KOTILEIKIN SUUNNITTELUA

1. suunnittelukerta

Pidetään kotileikin rinnalla vaihtuva leikki samassa tilassa, mutta selkeästi jaettuna erilleen, esimerkiksi kauppaleikki.

Koska meillä on paljon pieniä lapsia (3-vuotiaita) kauppaleikissä eivät rahat todennäköisesti pysy ehjinä saati tallessa. Heistä on kiva leikkiä vielä sellaista sekoitusleikkiä. Jotta kauppaan saataisiin mielekkyyttä lisäämään kassakone ja rahat, pidettäisiin kauppa välillä suljettuna ja auki aikuisen läsnä ollessa. Tehdään kangas kauppaleikin päälle, jolla se suljetaan pois käytöstä välillä.

Tällä hetkellä kotileikissä on paljon ylimääräistä tavaraa.

- Viedään sieltä pois unilelut...siirretään ne nukkariin.
- Nukketalo viedään toiseen huoneeseen

2. suunnittelukerta

Jos yritetäänkin järjestää ensin ihan vaan pelkkä kotileikki, eikä mitään yhdistelmää. Halutaan melko selkeä, mutta sievä kotileikki ympäristö. Siirretään nykyinen kauppaleikkihyllykkö pois.

Ideoita/ toiveita:

- patja leikinukkumista varten ja siihen verhoakatos (palvelisi myös lukunurkkauksena)
- Mikron voi tehdä pahvilaatikosta
- Hoitopöytä
- leivinuuni pahvilaatikoista
- taikakainasta voi tehdä ruokia ja maalata lasten kanssa
- leipäorsi

Hankintalista:

- patja
- hulavanne tms. esim polkupyöränvanne
- silkkinauhaa verhojenkiinnittämiseen + VERHOAKATOS SEINÄN
- leikkipyökinpesukone
- leikitiskipöytä/tiskiallaskaappi
- tiskiharja
- pyykkinaru
- pyykkipoikia
- nukenvaunut
- astioita

Leikkipisteiden suunnittelua, rakenteluhuone

23.10.2013

Rakenteluhuone

- vuodenaajat → miltä, joka muuntuu vuodenaajan mukaan ympäristönä
- materiaalina: luonnonkivet, tehot, kepit, silkki ja erikokaiset nallat
- rakenteluhuone rakennetaan miltäkin (ei-puuta, jotka lapset valmistavat)
  - ⇒ maalaavat runkoja
  - ⇒ taitelevat, leikkaavat lumihöyrytaloita
- mättäitä
- pöytä lattialle
- tapinäkkyvä muovi, jossa valkoista
- kukkalatikoita, valkoisia
- muovilattioita
- joululamppeja
- kylläköitä
- pelimeitä kyyä
- pöytäkalusteita
- kylläköitä paperia (→ kylläköitä)

Vaihe 1 PUUT, niiden maalaus

- Iso kuusi (kolmiulotteinen)
- Iso lehtipuu (nyk runko)
- lumikinos

alkaa 28.10. - viikolla

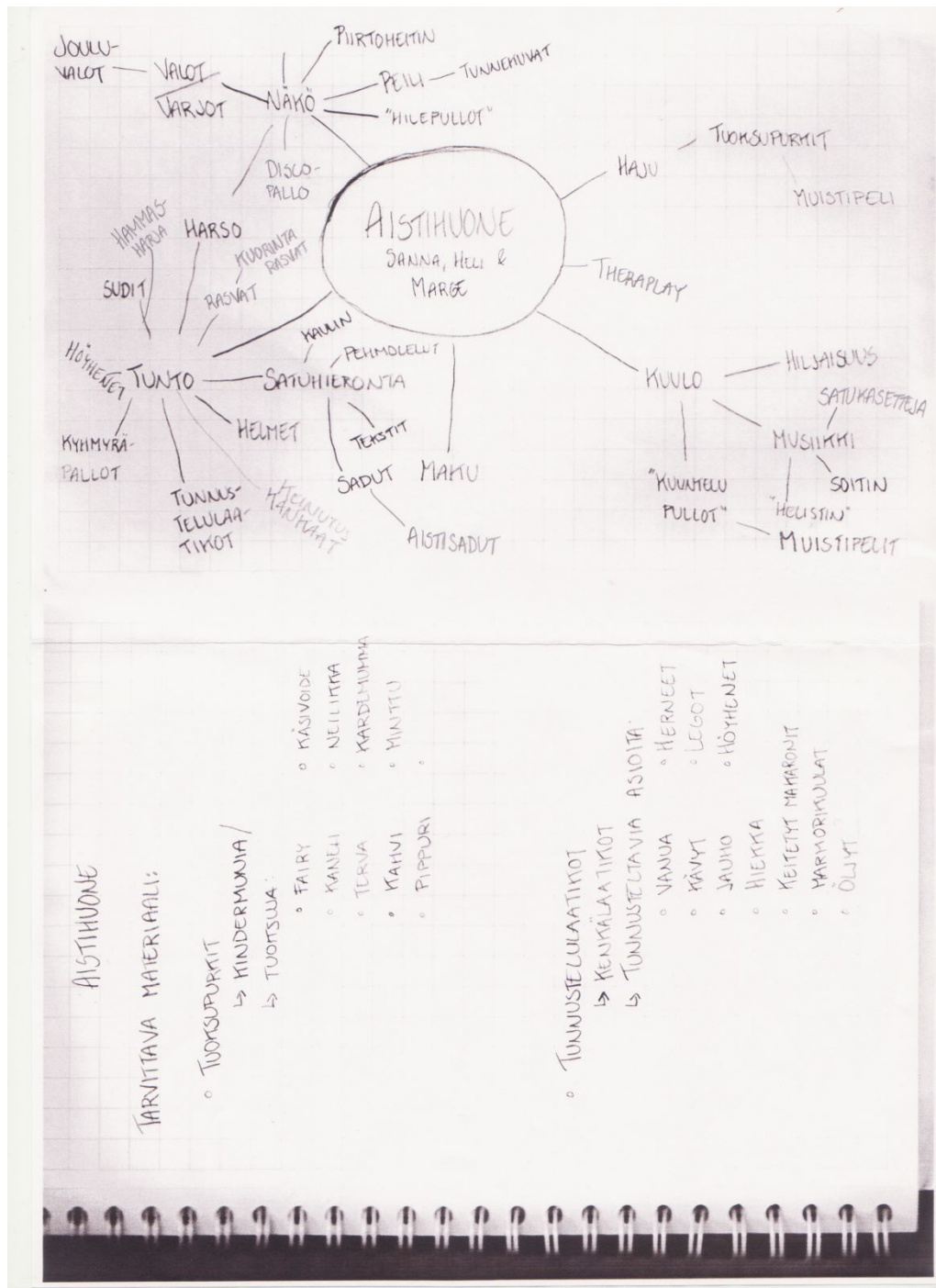
Apilait → kuusen maalaus
A-kukat → puun runko

Vaihe 2 ohjeellinen seinille

Vaihe 3 Hiihtotaleiden leikkaaminen + taiteilu

Leikkipisteiden suunnittelua, aistipiste

Haastattelukysymykset, lapsille

1. Mikä on kivaa täällä päiväkodissa?
2. Mikä on parhain / kivoin leikkipaikka täällä päiväkodissa? Tylsin paikka?
3. Mistä et pidä?
4. Millaisia leikkejä haluaisit leikkiä päivän aikana täällä päiväkodissa?

Päiväkoti Pikku Wahrenin kehittämistyön loppuarviointi

1. Arvioi, miten kehittämistyö on sujunut omalta osaltasi?

---

2. Näkykö ryhmässäsi lasten toiminnallisen / aktiivisen leikin lisääntyminen?

---

3. Miten haluaisit jatkaa kehittämistyötä?

Vastaukset punaiseen kansioon viimeistään 19.12.2014!

KIITOS ♥